

3 • 2009

Marianne Mustajoki

Svenskans ställning i metropolen

**Språkkonsekvenser av
samarbetslösningar i huvudstadsregionen**

**”Moderna metropoler är inte
enspråkiga. En levande fler-
språkighet förutsätter aktiva
insatser, fungerande strukturer
och fördomsfrihet.”**

magma

MAGMA-STUDIE 3 • 2009

Svenskans ställning i metropolen

- språkkonsekvenser av samarbetslösningar
i huvudstadsregionen

Svenskans ställning i metropolen
- språkkonsekvenser av samarbetslösningar i huvudstadsregionen

Utgivare: Finlands svenska tankesmedja Magma
www.magma.fi

Magma-studie 3 • 2009

Form och layout: Jaagon Ab
Omslagsbild: Jani Laukkanen
Bild på Marianne Mustajoki: Ben Fernström

ISBN:
978-952-5864-00-7 (den tryckta versionen)
978-952-5864-01-4 (pdf-versionen)

Magma-publikationer
ISSN:
1798-4629 (den tryckta serien)
1798-4610 (pdf-versionen)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:
Magma önskar största möjliga spridning av de publikationer som ges ut. Därför kan våra rapporter fritt laddas
ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att
källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

Marianne Mustajoki

Om författaren

Marianne Mustajoki

Marianne Mustajoki är byråchef i Esbo stad med ansvar för koordineringen av den svenskspråkiga befolkningens social- och hälsovårdsservice på svenska. Hon var tjänstledig från sitt ordinarie arbete under de fyra månader då hon utförde utredningsuppdraget för Magmas räkning. Mustajoki har gjort flera utredningar förut som berört den svenskspråkiga befolkningens framtid i huvudstadsregionen, bland annat för Finlands kommunförbund och Delegationen för huvudstadsregionen.

Förord

Moderna metropoler är flerspråkiga

Debatten har tidvis gått het om olika fusions- och samarbetsmodeller i Helsingforsregionen. I vissa kommuner utreds redan för- och nackdelarna. Från statligt håll finns en uttalad strävan efter större enheter. Ett intimare samarbete kan leda till effektivare markanvändning, minskad skattekonkurrens mellan enskilda kommuner och bättre resursanvändning. Argumenten är många och de är omtvistade bland beslutsfattare och medborgare.

Finlands svenska tankesmedja Magma tar inte här ställning till nyttan av fusioner och sammanslagningar, inte heller till vilka eventuella samarbetsmodeller som vore de mest ändamålsenliga. Däremot är vi intresserade av konsekvenserna av olika alternativ för det svenska språket. Eftersom den frågan inte har utretts förut beslöt Magma i januari 2009 att genomföra en utredning av språkkonsekvenserna av olika metropolförvaltningsbeslut. Utredningsuppdraget gavs till Marianne Mustajoki som har gjort flera storstadsutredningar förut för bl.a. Finlands kommunförbund och delegationen för huvudstadsregionen.

Magma önskar genom rapporten "Svenskans ställning i metropolen" sporra till diskussion om samarbetsmöjligheterna och om konsekvenserna för servicen på svenska. Vårt syfte är inte att bromsa utvecklingen. En positiv och proaktiv inställning till för-

ändring är bättre än ett kompakt motstånd. Erfarenheterna visar att den som envist håller fast vid nuläget förr eller senare tvingas acceptera att utvecklingen ändå går vidare, kanske med ett ännu sämre utfall än väntat.

En proaktiv inställning till förändring förutsätter en mångsidig kartläggning av konsekvenserna samt egna initiativ. Rapporten om svenskans ställning i metropolen utgår från att den svenskspråkiga minoriteten är både liten och stor på samma gång; liten till sin relativa andel men stor mätt i absoluta mått. Det ger en viss flexibilitet och erbjuder möjligheter till nytänkande och experiment som senare kan vara till nytta för hela Finland.

Risken är uppenbar att det svenska intresset inte beaktas i de övergripande finska (finskspråkiga) metropolutredningar som görs samt i de preliminära lösningsförslag som läggs fram under de närmaste åren. Därför förutsätts språklig medvetenhet, klarsynthet, idériakedom och aktiva insatser från deras sida som vill främja svenskans ställning. Och allt detta med utgångspunkten att språklig mångfald är till nytta såväl för dem som vill ta sig fram på svenska som för hela metropolregionens attraktionskraft.

Moderna metropoler är inte enspråkiga. Enspråkighet och likriktning gynnar varken innovationer eller kreativitet. En levande flerspråkighet förutsätter aktiva insatser, fungerande strukturer, fördomsfrihet och experimentlusta.

Helsingfors den 2 oktober 2009

Björn Sundell
Utredningsansvarig
Tankesmedjan Magma

Innehåll

Sammandrag	11
Bakgrunden till utredningen	17
Finlands metropolområde	22
Inställningen till den svenskspråkiga servicen i huvudstadsregionen	28
Regeringsprogrammet och metropolpolitiken	39
Den svenska språkgruppen i metropolområdet	43
Den svenska språkgruppens ålder, kön och utbildning	48
Samarbetet i huvudstadsregionens fyra städer	50
Det svenska på den politiska kartan	53
Metropolrådets nuvarande förvaltningsstrukturer	58
Kommunal service på svenska ur metropolsynvinkel	62
Social- och hälsovård på svenska	63
Svenskspråkig dagvård och skola	65
Yrkesskole- och yrkeshögskole-utbildningen i regionen	67
Huvudstadsregionens biblioteks-, kultur- samt idrotts- och ungdomsverksamhet	70
Samordning i metropolområdet behövs	71
... men servicesamarbetet haltar	73
... och förslag finns	74
En tvåspråkig region är värdefull	76
Språkkonsekvensanalys av olika metropolförvaltningsmodeller	78
Kärnstäderna går samman – formen oklar	79
Säkrar metropolförvaltning den språkliga välfärdsservicen?	85
Tänkbara, sannolika och önskvärda metropol-förvaltningsmodeller ur språkligt perspektiv	86
Med i diskussionerna:	92
Bilagor	93
Suomenkielinen yhteenveto	101
Noter	106

Sammandrag

”Svenskans ställning i metropolen” behandlar olika samarbetslösningar i huvudstadsregionen utgående från deras följdverkningar för den svenskspråkiga befolkningen. Utredningen utgår från de samarbetsmodeller man diskuterat i huvudstadsregionen med olika kommunkombinationer. I modellerna ingår både sammanslagning av städer och regionförvaltningsalternativ med kärnstäderna Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla samt de tio kranskommunerna Träskända (Järvenpää), Kervo, Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs (Pornainen), Tusby, Sibbo, Kyrkslätt, Hyvinge och Vichtis.

Förvaltningsreformer varken förstärker eller försvagar automatiskt den språkliga servicen, men de kan öppna möjligheter till bättre språkliga lösningar. Emellertid kan reformer också innebära att de språkliga aspekterna försvinner i ett jättelikt maskineri. En förvaltningsreform ändrar de politiska förhållandena och kan även påverka resurserna.

I huvudstadsregionen är tvåspråkigheten bland finlands-svenskarna allmänt accepterad, då den ger betydande funktionella fördelar. Förfinskningen ökar från generation till generation och andelen barn från tvåspråkiga hem växer stadigt. Det officiella antalet svenskspråkiga skulle stiga betydligt om de tvåspråkiga personerna registrerades som svenskspråkiga. Det skulle även trygga landets tvåspråkighet i framtiden.

Den svenska språkgruppen i Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla är totalt 64 373, dvs. 6,3 % av den totala invånarmängden, som är 1 022 139. De tio kranskommunernas svenskspråkiga befolkning är sammanlagt 16 432, vilket är 5,5 % av deras hela be-

folkningsmängd på 298 081. Befolkningsmängden för alla 14 städer är tillsammans 1 320 220, varav 80 805 är svenskspråkiga. Det här är 6,1 % av hela invånarantalet. Invandrarnas antal är 69 700 och förväntas öka kraftigt. Enligt prognosen för år 2025 kommer huvudstadsregionens fyra kärnstäder att ha 1 117 509 invånare, varav 60 246 är svenskspråkiga (5,4 %). Antalet svenskspråkiga beräknas minska med 4 000 och andelen sjunka till 4,3 %. Kranskommunerna har inga prognoser för den svenska språkgruppen.

Den svenska språkgruppen har något högre utbildning än den finska i metropolområdet, vilket innebär att brukarna har goda möjligheter att tillägna sig informationsteknologiska lösningar.

I Helsingfors och Esbo bor det tillsammans cirka 55 000 svenskspråkiga personer, medan Vanda och Grankulla står för sammanlagt 9 000 personer. En splittring av den svenska språkgruppen i samband med stads- och/eller kommunsammanslagningar kan minska möjligheterna att dra nytta av språkliga volymfördelar. Från denna synpunkt är Helsingfors-Vandasammanslagningen det sämsta alternativet om det samtidigt innebär att Esbo och Grankulla hamnar på sidan om metropolområdets utveckling. En sådan utgång kan minska intresset för att gemensamt förbättra den svenskspråkiga servicen.

Det finns många samarbetsorgan i huvudstadsregionen, men de har endast indirekt valda medlemmar. Samarbetsorganen har olika territoriala gränser, vilket gör dem svåra att överblicka. Typiskt för metropolområdets 14 städer är deras varierande, men inofficiella samarbete i frågor som berör basservicen. Den gällande regeln är att det svenska är en del av den normala förvaltningen i metropolstäderna, vilket betyder att de svenskspråkiga invånarna ingår som en naturlig del i förvaltningsmaskineriet. Inom ramen för KSSR-processen har delegationen för huvudstadsregionen behandlat servicen på svenska. Upprepade kartläggningar visar emellertid att den svenska servicen ändå har brister, varför det är nödvändigt

med språkliga lösningar för att tillgodose de svenskspråkiga invånarnas behov.

Helsingforsregionen saknar enhetlig offentlig makt, dvs. demokratiska maktorgan med tydliga ansvarsförhållanden. En centraliserad kommunsammanslagning ger den stora enhetens handlingsförmåga. Den decentraliserade regionförbundsmodellen med två nivåer, den lokala (primärkommuner eller stadscentra) och den regionala, kan lösa invånarnas behov av lokaldemokrati. Båda modellerna ger rum för språkliga lösningar, med vilkas hjälp den svenska språkgruppen kunde säkerställas service på sitt modersmål.

De politiska styrkeförhållandena kommer att rubbas vid en förvaltningsreform. Sammanslagna förvaltningsorgan leder till färre mandat för alla partier. Svenska folkpartiet har i utredningen fått stå som referens för det svenska i brist på information om andra partiers förespråkare för det svenska. Enligt beräkningar baserade på utfallet i kommunalvalet 2008 och enligt gällande kommunallag skulle en sammanslagning av alla 14 kommuner till en metropolkommun förmodligen minska Svenska folkpartiets nuvarande fullmäktigemandat från 30 till 6.

Samordning av servicen behövs för den svenskspråkiga befolkningen. Informationsteknologin erbjuder betydande möjligheter att göra servicen på svenska nåbar. Ett steg vidare i samordningen kunde vara ett permanent organ som arbetar med de svenska frågorna över kommungränserna. Servicesedlar gör det redan möjligt att skaffa språkligt skraddarsydd service och i en mera utvecklad form kunde man gå in för ett beställar-producentkoncept för hela den svenska språkgruppen. I den här modellen särskiljer man den som beställer sådan service som finansieras med skattemedel från den som producerar servicen. Beställaren analyserar invånarnas servicebehov och utgående från behoven riktas beställningen till olika producenter. Kommunens egna enheter kan vara producenter, men även företag, andra offentliga organisationer och tredje

sektorn kommer ifråga. Servicesedlarna utgör en viktig delkomponent i beställar-producentmodellen.

En sammanslagning av kärnstäderna kan få fart på utvecklingen av elektroniska lösningar, som förbättrar tillgången till den för närvarande förhållandevis oidentifierbara servicen på svenska.

Sammanfattningsvis tänkbara och sannolika metropolförvaltningsalternativ:

1. Regional modell med 14 kommuner med en gemensam förbundsförvaltning – med eller utan lokalnivå. Förbundsförvaltningen handhar trafik, mark och bostäder. Lokalnivån bildas av primärkommunerna, som fortsätter som hittills med utformningen av sin närservice inklusive den svenskspråkiga servicen.
2. Regional modell med 4 kärnstäder som skapar förbundsförvaltning, vilken handhar även servicefrågor. Förvaltningsmodellen har ingen subregional nivå, utan närdemokratin säkras via redan nu befintliga delegationer, direktio-
ner o. dyl.
3. Storfusion av 4 kärnstäder, utan lokalnivå. Den svenska servicen kan försvinna i det stora maskineriet om man inte skapar någon form av koordinerande regionalt organ.
4. Storfusion av 4 kärnstäder med lokalnivå som består av stadsdelar eller på annat sätt formade mindre enheter, som ansvarar för serviceutformningen. I den här modellen kan all kommunal verksamhet centraliseras även som den svenska servicen. Stadsdelarna eller de mindre lokala enheterna är centralstyrda. Den svenska servicen kan i den ”lättaste” versionen vara ett rådgivande centralt organ, men kan utvecklas mera systematiskt.
5. Städerna fortsätter som nu – behovet av helhetssyn och koordinering av den svenskspråkiga servicen har vuxit kon-

tinuerligt och utan systematisk planering av resurser kan den språkliga servicen på sikt utarmas.

De svenskspråkiga invånarna är i kärnstäderna cirka 64 000 och i alla 14 kommuner nästan 81 000 till antalet, men andelen av hela metropolområdets befolkning är liten (6,6–6,1 %). Det gör experiment av olika slag möjliga då man går in för nya samarbetslösningar i huvudstadsregionen. Om de utfaller väl, kan de senare tillämpas på majoritetsbefolkningen. Målet måste vara att alla på sikt får det bättre i regionen.

**”It is better to be roughly
right than precisely wrong”
(Keynes)**

Bakgrunden till utredningen

Magmas utredning utförs med avsikt att analysera vilka förvaltningsreformer som bäst kan stödja den språkliga servicen i metropolområdet och vilka möjligen försvåra ändamålsenliga lösningar. De språkliga konsekvenserna av olika förvaltningsmodeller utgående från bl.a. partipolitisk representation, personalens behörighet och utbildningsbehov behandlas i utredningen. Förvaltningsfrågor som inte direkt har samband med språket, som mark-, bostads- och trafikplanering, går inte utredningen närmare in på.

Huvudstadsregionens städer har enligt sitt samarbetsavtal för 2009–2012 som målsättning att utveckla och effektivisera städernas samarbete. Helsingfors stadsstyrelse (23.3.2009) och Vanda stadsfullmäktige (6.4.2009) har fattat ett beslut att låta göra en utredning under 2010 om de för- och nackdelar en sammanslagning av de två städerna eller en regionförvaltningsmodell medför. Regionförvaltningsmodellen skall gälla alla 14 kommuner (kärn- och kranskommunerna) i regionen och kommunernas intresse att delta i utredningen skall kartläggas detta år. Esbo stadsstyrelse beslöt (9.2.2009) att låta utföra en omfattande, vetenskaplig undersökning om utvecklandet av metropolområdets internationella konkurrenskraft, men inte att kartlägga en eventuell sammanslagning. Grankullas situation är ännu oklar. Förslaget om att låta en stor del av Esbos svenskspråkiga samt en del finskspråkiga invånare registrera sig till Grankullas hälsostation för att uppnå erforderade 20 000 brukare, har inte godkänts av finansministeriet. Om det här

förslaget inte kan förverkligas, kommer man att låta utreda om det går att avtalsvägen få Esbo stad till värdkommun. KUUMA-kommunerna Träskända (Järvenpää), Kervo (Kerava), Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs (Pornainen) och Tusby (Tuusula) har i februari 2009 uttalat sig om ett sannolikt behov av en regionförvaltning som ansvarar för planering, boende, trafik och markanvändning. Grankulla har inte behandlat metropolfrågan. I presentationerna och motiveringarna till utredningarna har städerna inte tagit ställning till konsekvenserna av metropolförvaltningen för den svenska språkgruppen.

Förvaltningsreformer varken förstärker eller försvagar automatiskt den språkliga servicen eller skapar en mera fungerande demokrati, men de kan öppna möjligheter till förbättringar av servicen. Man kan utforma en mera ändamålsenlig arbetsfördelning, men reformer kan också innebära att de språkliga aspekterna försvinner i det jättelika maskineriet. En reform ändrar oftast de politiska förhållandena och kan även minska resurserna samt dränka språkliga frågor i de stora lösningarna.¹ Som exempel på det sistnämnda har Helsingfors, Esbo och Vanda under de senaste åren omorganiserat sina största förvaltningsområden, dvs. social- och hälsovården. Samtliga städer har gått in för enledarmodellen, som systematiskt uteslutit företrädare för språkliga frågor ur ledningsgrupperna. Då de här frågorna ohjälpligt hamnat utanför agendan, gör det att de tjänstemän som skall bevaka det svenska, undantagslöst tvingas arbeta med språkliga lösningar reaktivt. Undervisningssektorn, till vilken den svenska dagvården i Esbo och Vanda har överförts, har däremot en egen förvaltning. Den gör att den svenska och finska utbildningssektorn ansvarar var för sig för sina egna angelägenheter på lika villkor.

Den finlandssvenska minoriteten har en långvarig, längre än hundra år, språk- och kulturgemenskap inom den nationella gemenskapen. Finnar och finlandssvenskar delar en viktig politisk

gemenskap, men har olika grupptillhörighet. Den finländska lagstiftningen är välvillig mot sin svenskspråkiga minoritet och garanterar likadana rättigheter för svenskspråkiga och finskspråkiga medborgare genom de två nationella språken.

Uppfattningen om finlandssvensken som en finne bland andra har blivit allt vanligare och t.o.m. ideologiskt önskvärd i det förfinska huvudstadsområdet. Största delen av de yngre årsklasserna och en betydande del av den äldre befolkningen är helt tvåspråkig. En fördel med tvåspråkighet (eller flerspråkighet) är att personer som i tidiga år lärt sig flera språk eller minst två språk till en högre begreppslig nivå, tillägnar sig ytterligare ett språk senare i livet bättre än enspråkiga. Tvåspråkighet innebär att man använder språken inom olika domäner: hemma, i arbetet, skolan etc. I huvudstadsregionen är tvåspråkigheten bland finlandssvenskarna allmänt accepterad, då den ger betydande funktionella fördelar. I ljuset av årtiondens utveckling förfinskas generation efter generation och språkets betydelse vid val av maka eller make avtar fortgående. Andelen barn från tvåspråkiga hem växer stadigt, på drygt 20 år från 30 % till 50 %.²

Emellertid kan man inte registrera sig i Finland som tvåspråkig, varför en betydande del svenskspråkiga registrerar sig som finskspråkiga. Det officiella antalet svenskspråkiga skulle stiga betydligt om de tvåspråkiga personerna registrerades som svenskspråkiga. Det skulle även trygga landets tvåspråkighet i framtiden. På sikt kommer troligen andelen svenskspråkiga att minska och den finskspråkiga befolkningen öka med motsvarande tal. Invandrarna, som utgör tillväxten i landets befolkning har deklarerat att det främst är finskan som gäller för att få arbete i huvudstadsregionen.³ Således kan man inte räkna med att de erbjuder något väsentligt bidrag till den svenska språkgruppens återväxt, såvida inte särskilda styrmekanismer skapas. Den nuvarande utvecklingen ökar den finskspråkiga befolkningens relativa dominans.

Enligt finsk lag förlorar en kommun sin status som tvåspråkig (finska och svenska) om antalet invånare som hör till den språkliga minoriteten sjunker under 3 000 personer och kommunfullmäktige inte anhåller om att få behålla språkstatusen. En enspråkig kommun omklassas till tvåspråkig om den språkliga minoritetens antal överskrider 3 000 personer. Den här språkliga befolkningsgrunden kan visa sig vara av betydelse för de kommuner i huvudstadsregionen, vilka nu är enbart finskspråkiga.

”En reform ändrar oftast de politiska förhållandena och kan även minska resurserna samt dränka språkliga frågor i de stora lösningarna.”

Finlands metropolområde

Med Finlands metropolområde avses i första hand kärnstäderna Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla och vidare kranskommunerna Träskända, Nurmijärvi, Tusby, Kervo, Mäntsälä, Borgnäs, Hyvinge, Kyrkslätt, Vichtis och Sibbo. Kranskommunernas roll har inte hittills utformats entydigt i metropoldiskussionerna.

Ett metropolområde kan definieras som ett avgränsat storstadsområde med stor befolkning och betydande internationella förbindelser. En metropolregion formas av en eller flera nära varandra belägna städer till åtskillnad från en vanlig stadsregion, som i allmänhet är ett snävare avgränsat, oftast administrativt centrum. Ett metropolområde täcker urbana, välutbyggda men också avsides liggande zoner, som emellertid har tydliga förbindelser med områdets centra. Då man definierar funktionella metropolområden använder man i huvudsak arbetspendling som mått. Arbetspendlingsradien från Helsingfors stadskärna är beroende på avgränsningskriterier 40 – 150 km ut från staden och 10 – 40 % av arbetskraften kommer från de omkringliggande kommunerna. Huvudstadsregionen är i huvudsak en funktionell region med stor intern rörlighet och interaktion med ett regionalt centrum.^{4 5}

Metropolområden kan även klassificeras enligt ESPON:s fyra kriterier; massa (befolkningsmängd och ekonomi), konkurrenskraft (BNP/capita och stora huvudkontor), befolkningens kunnande (andelen högskoleutbildade och fördelning av arbetskraften) samt förbindelser (flygpassagerare och tillgång). Enligt denna klas-

sificering hör Helsingforsregionen till Mega-klass 2. I samtliga europeiska metropolområden bor 60 % av ländernas befolkning och deras andel av BNP är kändbar.⁶ Av denna anledning har metropolområdena en avgörande betydelse för landets ekonomi och bestående utveckling samt för den sociala, ekonomiska och regionala samhörigheten och balansen. *Helsingforsregionen som landets metropolområde har bedömts som nödvändig för befolkningens välfärd.*

Helsingforsregionens politiskt/administrativa beroendeförhållande är ännu inte speciellt starkt. Huvudstadsregionen har några indirekt valda politiska samarbetsorgan, av vilka delegationen för huvudstadsregionen är det senaste tillskottet. Utöver detta finns Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (specialiserad sjukvård), Kårkulla samkommun (handikappomsorg och missbrukarvård) för hela Svenskfinland inkluderande alla kärnstäder samt Kyrkslätt och Sibbo, SAD-huvudstadsregionens samarbetsdelegation (trafik, avfall, miljö), vatten-elverket, men med varierande kommunala territorier. I övrigt baseras kommunernas samarbete på frivillighet.

Metropolområdets kommuner kan även ses som en "administrativ myndighetsregion" med makt att reglera rörelserna och interaktionerna inom regionen. Identitetsregionerna bildas av människors känsla av samhörighet med varandra inom ett givet område. Människor har multipla identiteter i kommunerna, varför en identitetsregion har antagits ha mindre skarpa gränser än den administrativa regionen. Identitetsregionaspekten har särskilt påtalats i diskussionerna om en s.k. regionalmodell för Helsingforsregionen. Samtidigt skapar gemensamma maktorgan också nya former av interaktion och gemenskap – det kan således öppna möjligheter för ändamålsenliga och konstruktiva lösningar.⁵

Metropolförvaltningens svåraste frågor att lösa är överallt i världen ansvarsfördelningen för resursutjämning, serviceförsörjning och reglering. Då en metropolregion samlar ett stort antal människor

på en jämförelsevis liten yta uppnås önskad produktivitetsökning, men effekterna av detta tenderar att förflytta boendet allt längre i periferin. Det här leder till att stadskärnans folktäthet minskar medan de fysiska avstånden mellan boendekommun och arbetsplats blir allt längre. På sikt hotar regionens allt glesare struktur att omintetgöra den integrerade stadens landvinningar och det kräver stora ansträngningar att lösa logistikproblemen.⁵ Differentieringen i hög- och lågstatusområden i Helsingforsregionen är inte ännu alarmerande, men en fragmenterad kommunstruktur kan på sikt leda till detta.⁷ Befolkningens inkomstutveckling i kärnstäderna ger en fingervisning om detta, ty helsingfors- och vandabornas medelinkomst 2007 var drygt 27 000 euro, medan esbobornas var 35 500 respektive 55 600 euro i Grankulla.⁸ Det här kan resultera i att Esbo och Grankulla blir allt rikare och territorier för välbeställda, medan Vanda och Helsingfors kan förfalla. Med metropolregim kunde man strömlinjeforma markanvändningsplaneringen och på detta sätt styra fördelningen av olika slag av invånare. En dylik modell kan vara svår att förverkliga om inte alla städer ”frivilligt” går med i den. Den kommunala autonomi är så stark i Finland att tvåångsfusioner inte är realistiska, hur befogade de än kunde vara.

År 2007 utförde European Institute for Comparative Urban Research (EURICUR) en utredning om nya synpunkter på metropolförvaltning. I den jämförande studien deltog Helsingfors, Köpenhamn, Eindhoven, München, Porto, Rotterdam och Wien. Delegationen för huvudstadsregionen var för Helsingfors vidkommande av särskilt intresse. I jämförelsen konstaterades det att de europeiska stadsområdena i allmänhet utvecklas mycket fragmenatriskt och att ett regionalt perspektiv skulle vara särskilt motiverat för stadsområden, som präglas av många kommuncentra.⁹

OECD-rapporten framhåller nyttan med en kommunsammanslagning i Finlands metropolområde för att effektivisera markanvändningen, men talar för en tvåstegsmodell i ett land med så starka

traditioner av kommunalt självstyre. Rapporten lägger fram förslaget om en regionkommun som skall hantera gemensamma metropolfrågor ss. förebyggande av social ojämlikhet, markanvändning, trafik-, miljö- och näringsfrågor. Regionkommunen borde enligt OECD-rapportens förslag ha en egen beskattningsrätt, i bästa fall i form av regional fastighetsskatt.⁷ Alanen föreslog också 2003 en regionförbundsmodell för storstadsregionens förvaltning enligt vilken beslut som berör storstadsregionen skulle fattas av storstadskommunernas representanter i ett sammanslaget nyländskt landskapsförbund. Alanen har även talat för en politisk grupp som under region- och kommunministerns ledning utformar riktlinjerna för den nationella metropolpolitiken.¹⁰

För en decentraliserad regionförvaltningsstruktur, dvs. en förbundsmodell, talar behovet att motverka regionala skillnader i motsats till de regionala homogenitetssträvanden som uttrycks i ALKU-projektet 2007-2009.¹¹ Om enbart konkurrenskraftens betydelse och de ekonomiska värdena betonas kan det föra med sig ökade inkomstskillnader och segregation.⁵

En analys av europeiska storstadsregioner visar att det är vanligt med *avsaknad av enhetlig offentlig makt, dvs. demokratiska maktorgan med tydliga ansvarsförhållanden. I det fallet skiljer sig inte Helsingforsregionen från andra storstäder.* Ju mera regionen är fragmenterad av olika kommuner desto svårare blir det i allmänhet att samordna lösningarna på infrastrukturella och sociala problem.

Mot en stor enhet talar samtidigt tilltagande demokratiunderskott. Vidare kan *minoriteternas möjligheter att få sin röst hörd påtagligt försämrats i större enheter.* Mindre enheter kan däremot öka det politiska deltagandet, vilket även främjar minoriteternas påverkningsmöjligheter. Metropolregimen visar tydligt vem som bär ansvaret för samtliga kommunala åtaganden i regionen, då alla invånare är medlemmar i helheten. I bedömningen av betydelsen av kommunernas eller regionernas storlek kan det vara nödvändigt

”Metropolförvaltningens svåraste frågor att lösa är överallt i världen ansvarsfördelningen för resursutjämning, serviceförsörjning och reglering.”

att å ena sidan fokusera på den lilla enhetens demokratiska egenskaper, exempelvis inom ordnandet av service motsvarande lokalbefolkningens behov och å andra sidan den stora enhetens handlingsförmåga, exempelvis inom näringslivet, trafiken och markanvändningen. Nuvarande lokalnivå kompletterad med en stark direktvald regionkommun skulle vara att föredra då den innehåller de ”rakaste rören” (besluten transparenta) mellan medborgarnas röstning och de politiska besluten och samtidigt garanterar en tillräckligt stark påtryckningseffekt. Den ojämna fördelningen av den svenska språkgruppen över huvudstadsområdet skulle förmodligen vara mest betjänt av en förvaltningsmodell med två nivåer. *Mot varandra står således den lilla enhetens demokratiska kvaliteter och den stora enhetens handlingsförmåga.*⁵

Med beaktande av behovet av förstärkt samarbete, utredningsresultaten och de diskussioner man fört i städerna, kan modellen med två separata nivåer – en regional och en subregional, exempelvis stadsdelar eller kommuncentra – ha de bästa förutsättningarna att vinna gehör. Modellen innehåller även identitetsmoment, vilket samtidigt kunde öppna möjligheterna för olika språkliga lösningar.

Inställningen till den svenskspråkiga servicen i huvudstadsregionen

Trots den principiellt tryggade situationen för den svenska språkgruppen, är det vanligt att de flesta diskussioner på olika servicepunkter och offentliga institutioner i huvudstadsregionen förs på finska utan att modersmålet blir klarlagt. I språkligt mindre krävande situationer såsom i affärer m.m., väljer finlandssvenska huvudstadsbor oftast att tala finska. Emellertid finns det serviceområden, inom vilka finlandssvenskar har ett tydligt behov av att få tala sitt modersmål. År 1997 ansåg 70 % helt eller delvis att det fanns situationer där det varit svårt att uttrycka sig på finska, närmast vid läkarbesök och i samtal med sjukskötare, skattemyndigheter, domare och polis. I flera senare utförda studier i huvudstadsregionen har ovan nämnda resultat kunnat bekräftas.^{12 13 14}

KommunFinland 2004-undersökningen i vilken 49 kommuner deltog åren 2000–2001 visade att kommuninvånarnas inställning till den kommunala servicen i stort sett var lika positiv som år 1996.¹⁵ De personer som använt servicen ifråga var nöjdare med servicen än de som inte använt den. Mest nöjd var man med bildningstjänsten, minst med socialservicen. Den tydligaste försämringen i invånarnas servicetillfredsställelse skedde inom hälso- och sjukvården, speciellt inom mentalvården. Till finansieringen av den kommunala servicen ställde sig kommuninvånarna positiva och var villiga att satsa ännu mera på

hälso- och sjukvård med undantag av missbrukarvården. Minsta insatsen ville man göra inom bildningsväsendet. Missnöje med kommunal service höjde beredskapen hos invånarna att öka finansieringsinsatserna. Invånarna i stora kommuner förhöll sig positivare till en finansieringsökning än invånarna i små kommuner. Invånarna i små kommuner var nöjdare med servicen än invånare i stora kommuner, vilket minskade beredskapen att satsa på ökad finansiering. Från Språkbarometern 2004¹⁶ vet man också att minoriteterna (både svenska och finska) i små kommuner är nöjdare än minoriteter i stora kommuner, vilket även i viss mån syns i de svenskspråkiga kommuninvånarnas positiva inställning i KommunFinland 2004-undersökningen. Personer med låg utbildning var nöjdare med servicen än de med högre.

I en frågeundersökning 2007 riktad till den svenskspråkiga befolkningen i Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla frågade man efter beredskapen att använda grannkommunens service om den var möjlig att få på svenska. Av samtliga respondenter (n=474) uppvisade esboborna överlag en något större beredskap än de andra städernas respondenter att röra sig över kommungränsen för att få service på svenska. Detta gällde speciellt hälso- och sjukvård (i Esbo 21 %, Vanda och Grankulla 12–13 %, respektive 7 % i Helsingfors). En nästan lika stor andel av städernas svenskspråkiga respondenter var positiva till att förflytta sig över kommungränsen för att delta i svenskspråkiga kulturevenemang (teater, museer m.m.), medan grannstädernas motions-, idrotts- och fritidsverksamhet på svenska lockade något mindre.¹⁷

I huvudstadsregionen ansåg år 2008 nästan 60 % av de svenskspråkiga invånarna att kommunerna dåligt hade levt upp till sina skyldigheter att ge service på svenska. Av städernas förvaltningsledning bedömde 76 % i de tvåspråkiga kommunerna att kommunen tillgodosåg de svenskspråkiga invånarnas språkliga rättigheter bra eller ganska bra.¹⁸ Det här resultatet bekräftar antagandet att ledningen har en överoptimistisk syn på sin egen verksamhet.

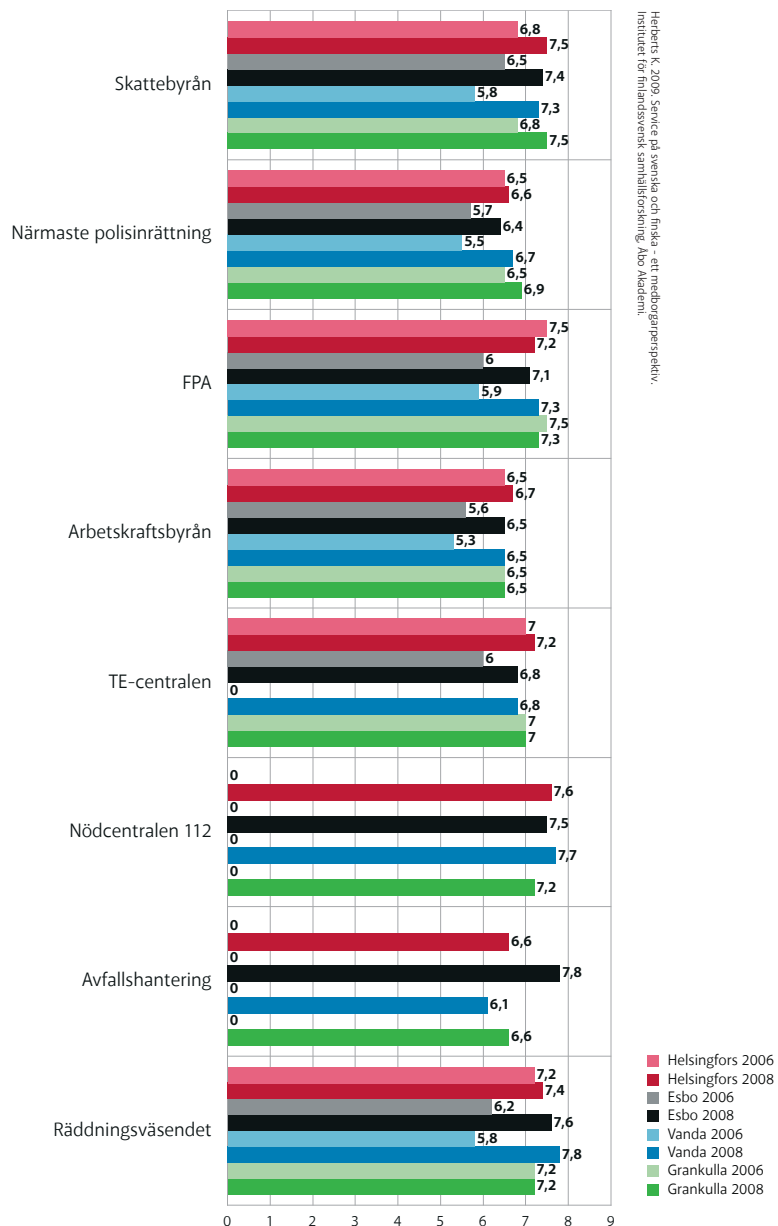
Urvalet för 2008 års språkbarometer var 400 i Helsingfors, i Esbo, Vanda och Grankulla 250 var. Svarsprocenten var 50,4 % i Vanda och 61,6–66,8 % i de övriga städerna. En jämförelse mellan språkbarometern 2008 och 2006 visade att städernas resultat blivit något bättre under två år. Detta förmodas vara en följd av flera års idogt arbete med den språkliga betjäningen, det mera kännbara språktillägget, vilket signalerat frågans betydelse och den kontinuerliga uppföljningen av språklagen, vilket håller den språkliga betjäningen aktuell. Respondenterna gav överlag ett bättre vitsord för den språkliga betjäningen inom de flesta serviceområden, endast i Grankulla kunde en liten försämring skönjas på idrottsplatserna, i social- och hälsovården samt åldringsvården. Folkpensionsanstalten i Helsingfors och Grankulla uppvisade även sämre resultat än två år tidigare. Å andra sidan kunde Grankulla visa upp de högsta vitsorden för nästan all språklig service. Respondenterna i Helsingfors, Esbo och Vanda ansåg att tillgången till service på svenska i 34 – 47 % av fallen inte alls eller sällan fungerade. Däremot var Grankullas situation påtagligt bättre och i nästan 40 % av fallen ansåg respondenterna att de hade tillgång till service på svenska så gott som alltid. I Grankulla uppgav sig de flesta respondenter försöka få service på svenska, i de övriga städerna var det mindre vanligt. Grankulla ansågs rätt väl leva upp till kravet på likvärdig språklig service, medan situationen var tydligt sämre i de andra städerna. Respondenterna ansåg att den språkliga servicen hållits konstant i alla städer, men inte att Helsingfors, Esbo och Vanda levt upp till kravet på likvärdig service åt svensk- och finskspråkiga. I Grankulla var situationen märkbart bättre. Trots att respondenterna i alla städer ansåg att den språkliga servicen överlag blivit bättre, bedömde man i Helsingfors, Esbo och Grankulla att den ändå blivit sämre. Det här kan antas bero på att respondenternas förväntningar är högre än den faktiska situationen. Diagrammen nedan sammanfattar de centrala resultaten för huvudstadsregionens städer i Språkbarometern 2008.¹⁹

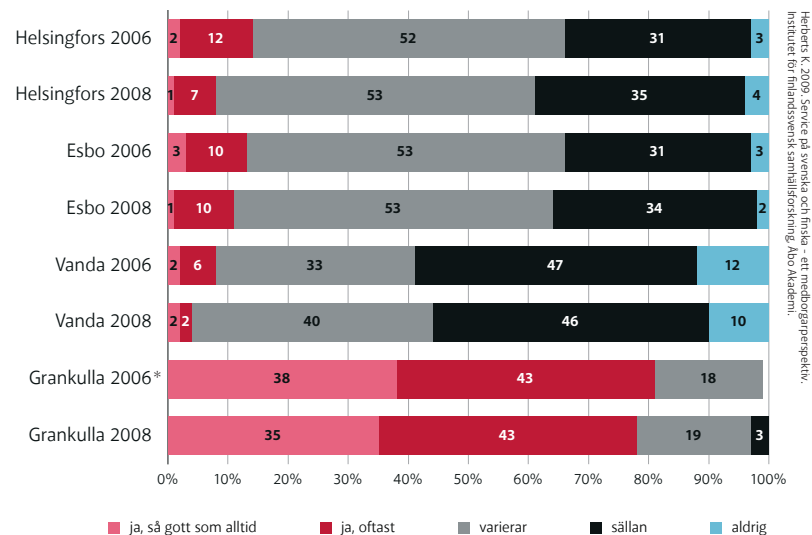
**”Städernas förvaltnings-
ledning har en över-
optimistisk syn på
sin egen verksamhet.”**

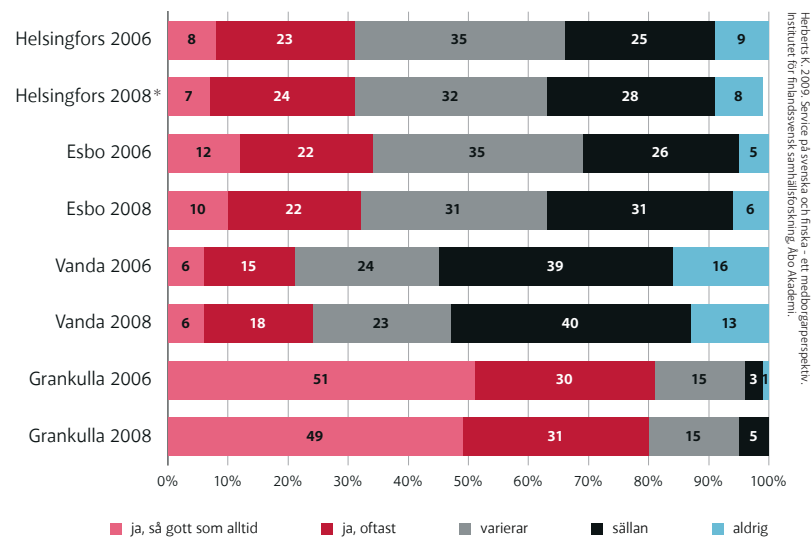
Figur 1. Vitsord för språklig service

Figur 2. Får du i allmänhet kommunal service på svenska?

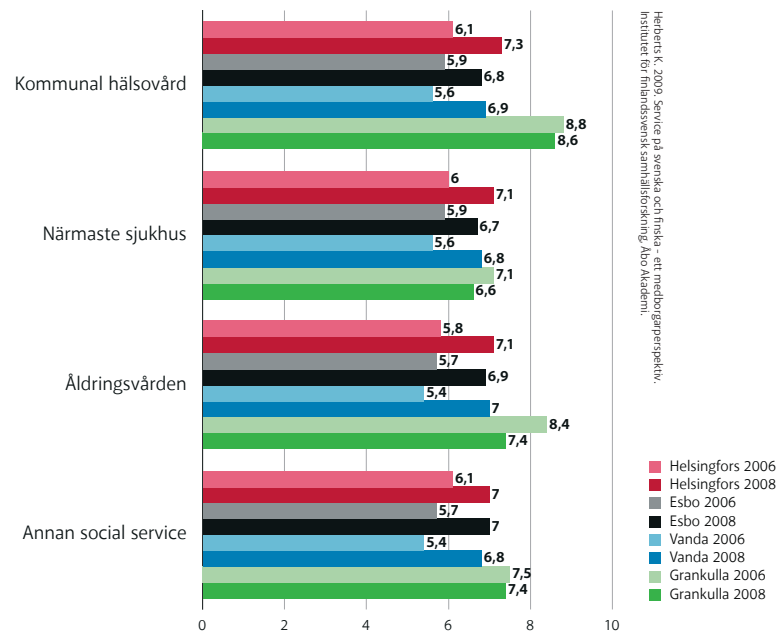

Figur 3. Försöker du få kommunal service på svenska?

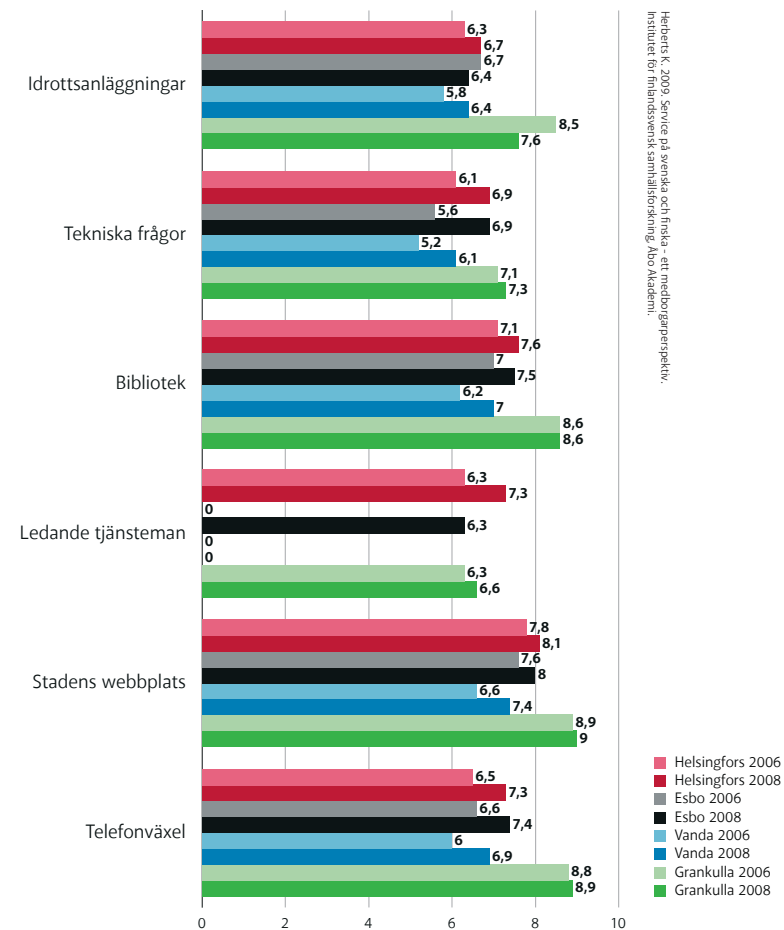
* Summan varierar p.g.a. decimalförkortning.

Figur 4. Vitsord för språklig service

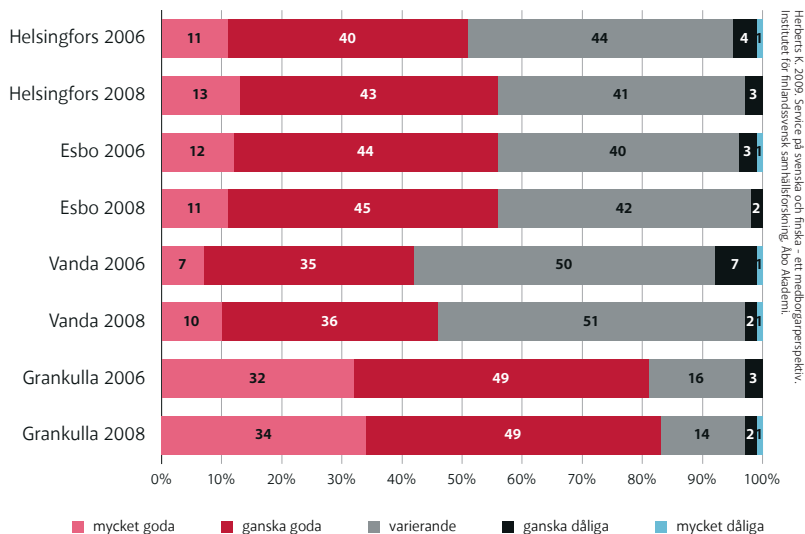
Helsingfors 2006, 2008. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för Finlandsvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.

Figur 5. Vitsord för språklig service

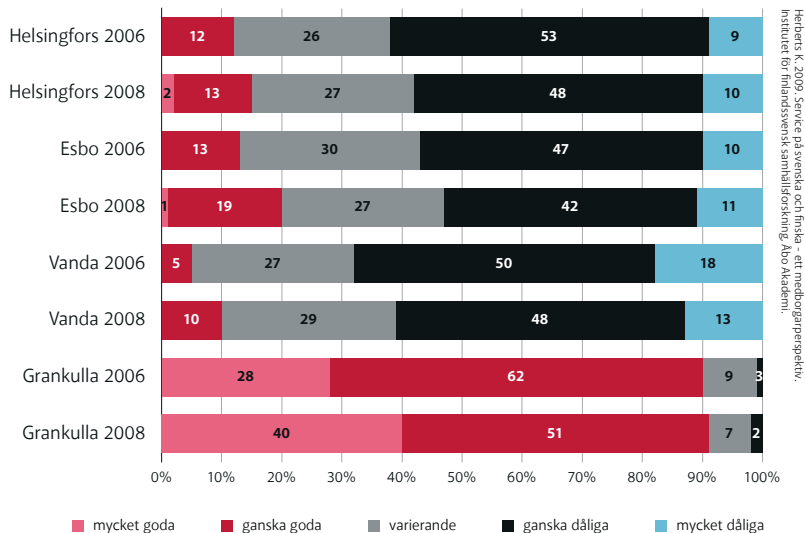
Helsingfors 2006, 2008. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för Finlandsvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.

Figur 6. Hur skulle du karakterisera relationerna mellan språkgrupperna i kommunen?

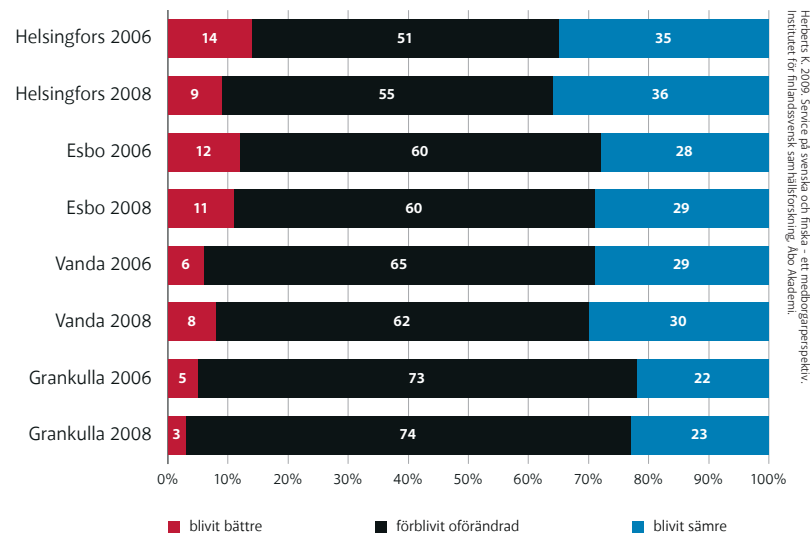
Herberts K. 2009. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.

Figur 7. Lever kommunen upp till kravet på likvärdig service åt svensk- och finskspråkiga?

Herberts K. 2009. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.

Figur 8. Har den språkliga servicen i kommunen förändrats under de senaste åren?

Herberts K. 2009. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.

Språkbarometerresultaten har bekräftat att det finns ett klart samband mellan den svenska språkgruppens proportionella storlek i en kommun och hur nöjd man är med den offentliga servicen. Om minoriteten utgör 30-50 % av hela befolkningens mängd, fungerar tvåspråkigheten automatiskt. Arbetsmarknaden, individerna, traditionen och miljön är då tvåspråkig även i praktiken. Det här gäller särskilt den svenska minoriteten, då den finskspråkiga minoritetens betjäning fungerar bättre överlag. När den svenska språkgruppens andel går under 25 % behövs stödåtgärder i form av praktisk språkplanering och särlösningar. Vidare visade resultaten att nästan en tredjedel av de svenskspråkiga respondenterna föredrog att tala finska i huvudstadsregionen för att bli bättre bemötta. Detta

försämrar emellertid samtidigt möjligheterna att upprätthålla ett tvåspråkigt metropolområde.

En eventuell sammanslagning av huvudstadsregionens kommuner höjer inte den svenskspråkiga befolkningens relativa andel till en gräns, som säkrar automatisk service på båda språken, även om det sammanlagda antalet svenskspråkiga ökar. En inkludering av KUU-MA-kommunerna tunnar ytterligare ut den svenska språkgruppen.

Regerings- programmet och metropolpolitiken

I det senaste regeringsprogrammet²⁰ konstateras det att den kommunala ekonomin är av central betydelse för hela samhällsekonomin och att dess betydelse ökar i och med att befolkningen blir allt äldre. Den fortsatta obalansen i kommunernas utgifter och inkomster leder på sikt till en ohållbar situation, som man avser att få bukt med genom att förbättra serviceproduktiviteten. Vidare har regeringen som mål att lägga grunden för metropolpolitiken. Med detta vill man säkra metropolområdets internationella konkurrenskraft, skapa en enhetlig samhällsstruktur och förebygga en social och regional differentiering av regionens städer. För specialfrågorna i huvudstadsregionen läggs grunden för en metropolpolitik som syftar till att lösa problemen i anslutning till markanvändningen, boendet och trafiken, främja näringspolitiken och internationaliseringen samt förhindra utslagning. En kostnadseffektiv och fungerande kommun- och servicestruktur är målet för metropolpolitiken, som även skall främja tvåspråkigheten i området. I regeringsprogrammet tar man även en klar ståndpunkt för att införa servicesedlar och sporra utvecklandet av beställar-utförarmodeller.

I anknytning till regeringsprogrammet stiftade riksdagen den s.k. ramlagen (169/2007) för att förplikta kommunerna att samarbeta och att vid behov gå samman för att organisera sin service. Kommun- och servicestrukturreformen (KSSR) skall utgå från den kommunala demokratin, stärka kommun- och servicestrukturen och

”Ungefär hälften av de tillfrågade svenskspråkiga invånarna i Esbo, Vanda och Helsingfors ansåg att kommun- och service-strukturreformen försämrar den nuvarande språkstrukturen. I Grankulla var motsvarande andel 91 %.”

utveckla sätten att producera och organisera servicen. Syftet är vidare att förbättra produktiviteten och dämpa utgiftsökningen i kommunerna samt att skapa förutsättningar för att utveckla styrningen av den service som kommunerna ordnar. Avsikten är att säkerställa alla invånare tillgång till service av hög kvalitet och använda resurserna effektivt. I ramlagen påtalas vidare kravet att i planeringen och genomförandet beakta medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter samt jämlikhet i fråga om erhållande av service, förutsättningarna för kommuninvånarnas självstyrelse, kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka samt den finsk- och svenskspråkiga befolkningens rättigheter att använda sitt eget språk och att få service på sitt modersmål. Enligt förordningen om lämnande av uppgifter om kommun- och servicestrukturreformen till statsrådet (173/2007, § 3, moment 6) skall man redogöra för hur de språkliga rättigheterna skall tryggas i tvåspråkiga kommuner och i kommuner vilkas ställning som enspråkig eller tvåspråkig kommun förändras samt inom samarbetsområden till vilka hör kommuner med olika språk eller tvåspråkiga kommuner. Enligt lagen skulle huvudstadsregionens kommuner (Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla) göra upp en plan för samordning av markanvändningen, boendet och trafiken samt användningen av servicen över kommungränserna. För detta ändamål beslöt delegationen för huvudstadsregionen att bilda 14 arbetsgrupper, varav den fjortonde ansvarade för en utredning över service på svenska i huvudstadsregionen. I arbetsgruppens rapport ingick tio förslag till ordnandet av den svenskspråkiga servicen i huvudstadsregionen. Rapporten blev färdig 2007. Förslagen godkändes endast delvis av delegationen för huvudstadsregionen.¹⁷

De regionala myndigheterna förhåller sig allmänt taget skeptiska till den statligt drivna reformpolitiken och man anser att utvärderingen av de språkliga konsekvenserna och integreringen av fungerande svenska servicemodeller är en viktig fråga.¹ Språkbarometern 2008 visade att ungefär hälften av de tillfrågade svensk-

språkiga invånarna i Esbo, Vanda och Helsingfors ansåg att kommun- och servicestrukturreformen försämrar den nuvarande språkstrukturen. I Grankulla var motsvarande andel 91 %.¹⁸

Kommun- och servicestrukturreformen (KSSR) ger kommunerna tre handlingsalternativ: att omforma a) den regionala strukturen (samarbetsformerna), b) kommunstrukturen (storleken) och c) servicestrukturen (organiseringsformerna). Åtgärderna förväntas säkerställa service av hög kvalitet. De planer och åtgärder man hittills prioriterat har i allmänhet legat på det kommun- och regionstrukturella planet, medan man inte i nämnvärd grad påverkat servicestrukturerna. Så har fallet även varit i huvudstadsregionen och resultatet blev klen beträffande en samordning av servicestrukturerna inom undervisningen samt social- och hälsovården. Anledningen till detta torde vara de stora användarvolymerna och städernas olika lösningar, men även huvudstadens ointresse av att låta sig påverkas av andra städer tillika med konkurrens mellan städerna. I det stora hela har reformen ändå haft en gynnsam inverkan på städernas samarbete och ökat det ömsesidiga förtroendet tillika med förståelsen för en helhetsbetonad utveckling inom näringsliv, trafik och markanvändning.²¹ Den långsamma processen har väckt tanken på att stifta en lag för samtliga stadsregioner inklusive metropolområdet, i vilken minimivillkoren definieras eller alternativt att skapa ett avtalsförfarande mellan förslagsvis staten, stadskommunerna och landskapsförbunden. Innehållet i lagen har ännu inte närmare definierats.

Regionens myndighetsterritorier är en central aspekt i diskussionen om Helsingforsregionens framtid. Utgångspunkten har i KSSR-processen varit de fyra samarbetande kärnkommunerna Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla.

Den svenska språkgruppen i metropolområdet

De finlandssvenskar som uppger sig ha svenska som modersmål *talat* även svenska, vilket inte alltid är fallet med andra språkliga minoriteter i världen. Finlandssvenskarna är en välbehandlad minoritet sedd ur ett helhetsperspektiv. Den svensktalande befolkningens i lag garanterade utbildning på svenska på alla nivåer är unik i hela världen.^{22 23}

Huvudstadsregionens svenskspråkiga invånare är uttalat tvåspråkiga, vilket till största delen beror på en finskdominerad närmiljö.² I huvudstadsregionen ingås flera språkliga blandäktenskap än sådana där båda parterna har svenska som modersmål. De flesta svenskspråkiga invånare i vårt land anser att det är en naturlig sak, som hör samman med vår tvåspråkighet. Trots den ofrånkomliga språkliga integreringen i närsamhället finns det emellertid samtidigt fortfarande en stark vilja att *bevara det svenska språket*. Daglig användning av både finska och svenska innebär således inte att man överger sin svenskspråkiga identitet, men *man anpassar sig till situationen utan konfrontationer eller starka krav*. Man använder svenska mest i privata sammanhang. Detta kan för enskilda personer med sämre språkligt utgångsläge medföra att de inte i praktiken har samma rättigheter som andra, även om dessa rättigheter garanterats formellt och juridiskt.

Tvåspråkigheten bland den finsktalande befolkningen har i sin tur stadigt minskat. Tvåspråkigheten har visat sig vara lättare att

bevara för personer med högre utbildning än för dem med lägre. De som har en högre utbildning arbetar dessutom oftare i en arbetsmiljö, som erbjuder möjligheter att använda sina språkliga färdigheter.

Huvudstadsregionens kärnstäder Helsingfors, Esbo, Grankulla och Vanda, hade år 2005 sammanlagt 63 974 (6,47 %) svenskspråkiga invånare. År 2007 var antalet 63 637 (6,32 %) och detta år 63 140. Minskningen har skett förhållandevis jämnt i städerna. Enligt prognosen fortsätter de svenskspråkiga invånarna att minska kontinuerligt men inte dramatiskt år för år.²⁴ Den mest betydande befolkningstillväxt huvudstadsregionen kan uppvisa under kommande år antas till största delen bestå av ökat antal invandrare (tabell 1).²⁵

Vanda och Helsingfors städers svenskspråkiga befolkning är 2009 sammanlagt 40 965, medan Esbo och Grankulla tillsammans har 23 408. De tio kranskommunerna Träskända, Nurmijärvi, Tusby, Kervo, Mäntsälä, Borgnäs, Hyvinge, Kyrkslätt, Vichtis och Sibbo har tillsammans 16 432 svenskspråkiga invånare. Utlänningarnas (som har annat modersmål än finska eller svenska) antal i alla 14 städer är 69 700.

Tabell 1. Huvudstadsregionens och kranskommunernas invånarantal med finska och svenska som modersmål samt med utländsk härkomst 2008–2009

	2008			2009		
	alla (varav utlänningar)	svenska	% (% av den finska befolkningen då utlänningarna räknats bort)	alla (varav utlänningar)	svenska	% (% av den finska befolkningen då utlänningarna räknats bort)
Helsingfors	568 531 (36 283) 532 248	34 505	6,1 (6,5)	576 632 (38 654) 537 978	35 124	6,1 (6,5)
Esbo	238 047 (12 755) 225 292	20 054	8,4 (10)	241 565 (13 926) 227 639	20 136	8,3 (8,9)
Vanda	192 522 (9 690) 182 832	5 804	3,0 (3,2)	195 397 (10 845) 184 552	5 841	3,0 (3,2)
Grankulla	8 511 (262) 8 249	3274	38,5 (38,7)	8 545 (265) 8 280	3 272	38,3 (39,5)
Kärnstäderna sammanlagt				983 485 (63 690) 919 795	64 373	6,6 (7,0)
Hyvinge	44 652	327	0,7	44 987 (1 071) 43 916	343	0,8
Träskända	37 989	324	0,9	38 288 (637) 37 651	326	0,9
Kervo	33 181	378	1,1	33 546 (995) 32 551	372	1,1
Kyrkslätt	35 141	6 601	18,8	35 981 (1 004) 34 977	6 655	18,5
Mäntsälä	18 980	166	0,9	19 432 (207) 19 225	165	0,8
Nurmijärvi	38 633	482	1,2	39 018 (506) 38 512	477	1,2
Borgnäs	4 914	104	2,1	4 975 (44) 4 931	106	2,1
Sibbo	19 470	7 321	37,6	17 840 (508) 17 332	6 892	38,6
Tusby	35 968	643	1,8	36 386 (508) 35 878	627	1,7
Vichtis	27 040	455	1,7	27 628 (530) 27 098	469	1,7
Sammanlagt	1 303 579	80 438	6,2	1 320 220 (69 700) 1 250 520	80 805	6,1 (6,5 %)

Helsingfors faktacentral, 2009

Vandas och Helsingfors svenskspråkiga invånare är sammanlagt 40 965, vilket är 5,3 % av den totala mängden invånare 772 029, medan de är ungefär lika många, dvs. 39 840 i de resterande tolv städerna, vilket är 7,3 % av den sammanräknade befolkningmängden 548 191.

Den svenska språkgruppen i Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla är sammanlagt 64 373, dvs. 6,3 % av den totala invånarmängden 1 022 139. De tio kranskommunernas svenskspråkiga befolkning är 16 432, vilket utgör 5,5 % av hela befolkningmängden på 298 081. Det sammanräknade ivånarantalet i Helsingfors och Vanda samt KUUMA-kommunerna Träskända, Kervo, Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs och Tusby är 943 668, varav 43 038 är svenskspråkiga, dvs. 4,6 % av samtliga. Befolkningmängden för alla 14 städer är tillsammans 1 320 220, varav 80 805 är svenskspråkiga (6,1 % av hela invånarantalet). Invandrarnas antal är 69 700 och deras integrering i huvudstadsregionen och arbetslivet har i huvudsak skett på finska. En årlig kvotering av dem till svenska skolor och yrkesutbildning kunde stabilisera återväxten i huvudstadsregionens svenska språkgrupp.

Enligt prognosen för år 2025 kommer huvudstadsregionens fyra städer att ha 1 117 509 invånare, varav 60 246 är svenskspråkiga (5,4 %).²³ Motsvarande prognoser för kranskommunernas svenskspråkiga invånare finns inte att tillgå, medan prognosen för de 14 kommunerna är sammanlagt 1 485 770 invånare. I denna invånarmängd ingår cirka 70 000 invandrare, som har varken finska eller svenska som modersmål. Invandrarnas antal var i hela landet större än den naturliga befolkningsökningen år 2007 och 2008.²⁶ Av invandrarna beräknas en betydande del flytta till huvudstadsregionen.

”Åldersstrukturen skiljer sig bland de äldre så att andelen svenskspråkiga över 85 år är större än motsvarande finskspråkiga. Det här ökar belastningen inom den svenskspråkiga äldreomsorgen.”

Den svenska språkgruppens ålder, kön och utbildning

I Helsingfors och Vanda fanns det år 2008 flera svenskspråkiga åldringar (> 65 år) än unga (0–14 år). I de yngre årsklasserna fanns det något flera män än kvinnor i Esbo, Helsingfors och Sibbo, medan Kyrkslätt, Grankulla och Vanda hade flera kvinnor. I alla städer ökade kvinnornas andel i de äldre åldersgrupperna (15–64 år) och dominerade klart i åldersgruppen över 65 år. Helsingfors hade den största andelen kvinnor i åldersgruppen 65 + år (drygt 61 %). Esbo och Kyrkslätt hade mera barn än åldringar, medan Sibbo och Grankulla hade ungefär lika många invånare i vardera åldersgruppen (bilaga 1). I den svenska språkgruppen var andelen män i åldersgrupperna 15–64 och > 65 år större än i motsvarande finskspråkiga språkgrupp i alla ovan nämnda jämförelsestäder (bilaga 2). Åldersstrukturen skiljer sig bland de äldre (> 65 år) så att andelen svenskspråkiga över 85 år är större än motsvarande finskspråkiga (bilaga 3). Det här ökar belastningen inom den svenskspråkiga äldreomsorgen.

Då de övriga åtta kranskommunernas antal svenskspråkiga var litet (sammanlagt 2 552), rapporteras inte deras köns- och åldersfördelning.

År 2006 uppvisade metropolområdets svenskspråkiga invånare i medeltal en något högre utbildningsnivå än den finska språkgruppen. Men i kärnstäderna var skillnaderna marginella mellan språkgrupperna. Andelen gymnasiegångna var i Helsingfors något större i den svenska språkgruppen (18,9 %) än den finska (15,3 %), medan situationen var den motsatta i Esbo (12,9 % för de svenskspråkiga och 14,1 % för de finskspråkiga) och Grankulla (13,2 % för de svenskspråkiga och 14,1 % för de finskspråkiga). Andelen gymnasiegångna var tydligt lägre i Vanda för båda språkgrupperna (9,1–9,7 %). I kranskommunerna var andelen gymnasiegångna

överlag flera procentenheter lägre i båda språkgrupperna jämfört med kärnstädernas.

Grankullas hela befolkning hade exceptionellt många akademiskt utbildade (i den svenska språkgruppen 25,5 % och i den finska 27,2 %) i jämförelse med de andra städernas invånare. I Vanda var situationen den motsatta – tyngdpunkten låg på de lägre utbildningsnivåerna för båda språkgrupperna. I Esbo och Helsingfors hade den svenska språkgruppen något högre utbildningsnivå än i Vanda. Motsvarande trend kunde observeras för den finskspråkiga språkgruppen. Kranskommunernas svensk- och finskspråkiga invånare hade överlag en något lägre utbildningsprofil än Vandas svenska språkgrupp (bilaga 4). Den förhållandevis goda utbildningsnivån hos den svenskspråkiga befolkningen i metropolområdet är en fördel som främjar införandet av ett svenskt IT-servicekoncept i regionen.

Samarbetet i huvudstadsregionens fyra städer

Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla inledde ett avtalsbaserat samarbete år 2004, varvid delegationen för huvudstadsregionen tillsattes. Då KSSR-processen inleddes, beslöt de fyra städernas fullmäktige år 2006 att göra upp ett samarbetsavtal. I utvärderingen av detta avtal år 2008 befanns samarbetet ha löpt enligt planerna och man beslöt att fortsätta avtalet och utveckla dess innehåll. Man beslöt att delegationen för huvudstadsregionen och samordningsgruppen fortsätter sitt arbete som ett forum för städernas förtroendevalda. Delegationens medlemmar är indirekt valda och består av städernas fullmäktigeordförande och styrelseordförande samt första och andra viceordförande, sammanlagt 23 personer. Delegationen kan utöver dessa för två år i sänder välja högst tre medlemmar ur sådana politiska grupper, som inte är representerade i delegationen och vars understöd i minst två städer är minst tre procent (3 %). De här personerna väljs bland stadsstyrelse- eller fullmäktigemedlemmarna. Till samordningsgruppen hör 11 medlemmar; Helsingfors, Esbo och Vanda stadsstyrelser och stadsfullmäktigeordförande (eller deras ersättare som kan vara stadsstyrelsens eller -fullmäktiges viceordförande) samt Grankullas stadsfullmäktige eller stadsstyrelseordförande. Huvudstadsregionens stadsdirektörer med sina egna förvaltningar bereder ärendena till delegationen. Det senaste avtalet gäller 2009–2012.

Delegationen godkänner strategin och visionen för regionen, behandlar de utvecklingsstrategiska linjedragningarna och följer upp resultatet av samarbetet. Samordningsgruppen har till uppgift att styra och följa upp samarbetet som baseras på visionen och strategin, behandla betydande samarbetsfrågor och fungera som styrgupp i frågor av ägarintresse i städernas gemensamma institutioner.

Delegationen har för tillfället endast en representant från svenska folkpartiet, nämligen Grankullas stadsfullmäktigeordförande. Tillvaratagandet av den svenska språkgruppens intressen i delegationen är inte nödvändigtvis bundet till SFP, men behandlingen av förslagen den tidigare omnämnda arbetsgrupp 14 utarbetade, bekräftade emellertid att så är fallet.

I början av år 2009 fattade tre av huvudstadsregionens städer, dvs. Helsingfors, Esbo och Vanda beslut om vidare utredningar gällande intensifierade samarbetsformer i metropolområdet. Vanda beslöt i april 2009 att man skall låta utföra en utredning om för- och nackdelar med en sammanslagning av Helsingfors och Vanda eller med en regionförvaltningsmodell. Esbo beslöt 9.2.2009 att föreslå för kommunerna i Helsingforsregionen att man utför en omfattande vetenskaplig undersökning om stärkandet av metropolområdets internationella konkurrenskraft. Forskaren Antti Hautamäki från Jyväskylä universitet har i sin plan avgränsat undersökningen till metropolområdets fyra kärnstäder Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla, men är beredd att även ta med kranskommunerna då det är ändamålsenligt. Esbo ansåg att förutsättningar för en sammanslagning av huvudstadsregionens städer inte finns.

KUUMA-kommunerna som består av Träskända, Kervo, Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs och Tusby, har i ett ställningstagande 27.2.2009 deklarerat att det i något senare skede kan bli aktuellt med en lagstadgad regionförvaltningsmyndighet för hela Helsingforsregionen – särskilt om det frivilliga samarbetet inte leder till

”Ett gemensamt fullmäktige för de fyra kärnstäderna skulle ge Svenska folkpartiet 6 mandat mot sammanlagt 30 i dag.”

önskat resultat. KUUMA-kommunerna samarbetar på frivillig basis enligt ett samarbetsavtal som berör de flesta förvaltningsområdena. Fyrling-kommunerna Hyvinge, Kyrkslätt, Vichtis och Sibbo har även intensifierat sitt samarbete. Varierande, inofficiellt samarbete förekommer mellan de fyra kärnstäderna och kranskommunerna, men språkfrågor syns inte på agendan.

Det svenska på den politiska kartan

I det här avsnittet granskas de politiska styrkeförhållandena i metropolområdets 14 städer. Det enda språkligt identifierbara partiet är Svenska folkpartiet (SFP), men det finns förespråkare för det svenska även i andra partier. En kartläggning av 716 fullmäktigeledamöters språkliga bakgrund låter sig emellertid inte göras inom den angivna tidsramen för utredningen. Därför får SFP bilda vattendelaren för det svenska i den här granskningen, medan de andra partiernas bidrag inte kunnat uppskattas.

SFP fick varierande stöd i huvudstadsregionen under senaste kommunalval 2008. I Grankulla, Sibbo och Kyrkslätt vars andel svenskspråkiga är förhållandevis stor, röstade 47,4 %, 35,2 % respektive 20 % på SFP. I Esbo, Helsingfors och Vanda fick SFP 8,7 %, 6,3 % respektive 3,5 % av samtliga röster. SFP:s stöd i de övriga kranskommunerna var anspråkslöst (0–1,2 %). I hälften av kommunerna fick SFP en större andel av de totala rösterna än andelen svenskspråkiga invånare. Till de städer, där SFP fick ett större stöd än andelen svenskspråkiga invånare, hörde alla kärnstäder. I senaste kommunalval var SFP:s understöd i Helsingfors (Helsingfors valkrets) 6,4 % och i städerna som hör till Nylands valkrets var understödet 7,4 %.

I Helsingfors, Esbo och Vanda har SFPs fullmäktigeplatser minskat fr.o.m. 1997 fram till valperioden 2009–2012, medan Grankulla har hållits på samma nivå.²⁷

Trots att SFP har förlorat röster under de senaste valen, är partiet förhållandevis välrepresenterat i kärnstädernas och kranskommunernas stadsfullmäktige och stadsstyrelser i relation till befolkningens mängd (tabell 2).

Enligt den i kraft varande kommunallagen (1995/365) bestäms antalet fullmäktigemedlemmar till högst 85 om invånarnas antal överskrider 400 000. Ett gemensamt fullmäktige för de fyra kärnstäderna skulle ge Svenska folkpartiet 6 mandat mot sammanlagt 30 i dag.²⁸

Samlingspartiets representanter i Helsingfors har drivit på en sammanslagning av de fyra kärnstäderna. Då man i Esbo varit återhållsammare i sitt ställningstagande till sammanslagning av städerna, har startskottet gått enbart på Helsingfors-Vanda-axeln. Samlingspartiet i Helsingfors vill inte skapa flera eller nya mellannivåer i förvaltningen, utan vill lösa behovet av när demokrati genom att utveckla och stärka befintlig lokaldemokrati, exempelvis de skolvisa delegationerna.²⁹

Finlands Handelskammare (www.chamber.fi), som representerar näringslivet, har redan i början av 2000-talet klart deklarerat att Helsingforsregionen borde få en gemensam förvaltning och samarbetet borde vara i lag stadgat. Handelskammaren har även konstaterat att en sammanslagning av de fyra kärnstäderna till en stad är nödvändig för en effektiv bostadspolitik och stadsplanering samt vettiga trafiklösningar. Men Handelskammaren vill inte att nya förvaltningsnivåer skapas, utan tvärtom vill man samtidigt gallra nuvarande förvaltningsorgan.

Helsingforsregionens socialdemokrater har å sin sida en tydlig demokratisk syn på metropolförvaltningen: den skall öka invånarnas påverkningsmöjligheter och motverka ojämlig utveckling av områdena dvs. en differentiering i hög- och lågstatusområden.³⁰

Svenska folkpartiet har i sina ställningstaganden inte utslutit någon form av metropolförvaltning och vill fördomsfritt granska

Tabell 2. Partiernas stadsfullmäktige- och -styrelseplatser vid kommunalvalet 2008.

Kommunalvalet 2008	Stadsfullmäktige	Stadsstyrelsen
Helsingfors 85 fullmäktige 15 styrelseledamöter	Samlingspartiet 26 SDP 16 Kommunistpartiet 1 Gröna 21 Kristdemokrater 2 Vänsterförbundet 7 Sannfinländare 4 Centern 3 SFP 5	Samlingspartiet 5 Gröna 4 SDP 3 Vänsterförbundet 1 Centern 1 SFP 1
Esbo 67 fullmäktige 15 styrelseledamöter	Samlingspartiet 26 Gröna 11 SDP 9 Sannfinländare 7 Centern 3 Vänsterförbundet 2 Kristdemokraterna 2 För de fattiga 1 SFP 6	Samlingspartiet 6 Gröna 2 SDP 2 Centern 1 Sannfinländare 2 SFP 2
Vanda 67 fullmäktige 17 styrelseledamöter	Samlingspartiet 20 Gröna 9 SDP 18 Sannfinländare 8 Centern 3 Vänsterförbundet 5 Kristdemokraterna 2 SFP 2	Samlingspartiet 6 Gröna 2 SDP 5 Vänsterförbundet 1 Kristdemokraterna 1 Sannfinländare 2 SFP 0
Grankulla 35 fullmäktige 7 styrelseledamöter	Samlingspartiet 14 Kristdemokraterna 1 Gröna 2 SDP 1 SFP 17	Samlingspartiet 3 SDP 1 SFP 3
Hyvinge 51 fullmäktige 9 styrelseledamöter	Samlingspartiet 16 Gröna 5 SDP 13 Sannfinländare 3 Centern 6 Obundna 2 Vänsterförbundet 5 Kristdemokraterna 1 SFP 0	Samlingspartiet 3 SDP 2 Gröna 1 Vänsterförbundet 1 Centern 1 Kristdemokraterna 1 SFP 0
Träskända 51 fullmäktige 11 styrelseledamöter	Samlingspartiet 14 Gröna 7 SDP 13 Sannfinländare 2 Centern 6 Järvenpää 2000+ 2 Vänsterförbundet 5 Kristdemokraterna 2 SFP 0	Samlingspartiet 4 SDP 3 Centern 1 Gröna 1 Järvenpää 2000+ 2 SFP 0
Kervo 51 fullmäktige 11 styrelseledamöter	Samlingspartiet 16 Sannfinländarna 2 SDP 15 Centern 4 Gröna 7 Vänsterförbundet 4 Kristdemokraterna 2 SFP 1	Samlingspartiet 4 SDP 4 Centern 1 Gröna 1 Vänsterförbundet 1 SFP 0

Kommunalvalet 2008	Stadsfullmäktige	Stadsstyrelsen
Kyrkslätt 51 fullmäktige 13 styrelseledamöter	Samlingspartiet 17 SDP 8 Sannfinländarna 3 Centern 3 Gröna 7 Vänsterförbundet 2 Kristdemokraterna 2 SFP 9	Samlingspartiet 5 SDP 2 Gröna 2 Sannfinländare 1 SFP 3
Mäntsälä 43 fullmäktige 9 styrelseledamöter	Centern 15 SDP 10 Samlingspartiet 12 Vänsterförbundet 2 Sannfinländarna 2 Gröna 2 SFP 0	Centern 4 SDP 2 Samlingspartiet 3 SFP 0
Nurmijärvi 51 fullmäktige 11 styrelseledamöter	Centern 16 SDP 10 Samlingspartiet 16 Vänsterförbundet 2 Sannfinländarna 3 Gröna 3 Kristdemokraterna 1 SFP 0	Samlingspartiet 4 Centern 4 SDP 2 Gröna 1 SFP 0
Borgnäs 27 fullmäktige 7 styrelseledamöter	Centern 8 SDP 10 Samlingspartiet 7 Sannfinländarna 1 Gröna 1 SFP 0	Samlingspartiet 2 Centern 2 SDP 3 SFP 0
Sibbo (tvåspråkig stad) 43 fullmäktige 11 styrelseledamöter	Centern 2 SDP 5 Samlingspartiet 9 Sannfinländarna 2 Gröna 3 Valförbund 6 SFP 16	SDP 1 Samlingspartiet 3 Gröna 1 Valförbund 2 SFP 4
Tusby 51 fullmäktige 11 styrelseledamöter	Centern 4 SDP 12 Samlingspartiet 16 Vänsterförbundet 1 Sannfinländarna 1 Gröna 1 Kristdemokraterna 4 Valförbund 11 SFP 1	SDP 3 Samlingspartiet 3 Centern 2 Valförbund 3 SFP 0
Vichtis 43 fullmäktige 9 styrelseledamöter	Centern 10 SDP 9 Samlingspartiet 12 Vänsterförbundet 3 Sannfinländarna 2 Gröna 3 Kristdemokraterna 2 Valförbund 2 SFP 0	Centern 3 SDP 2 Samlingspartiet 2 Vänsterförbundet 1 Valförbund 1 SFP 0
	SFP 57 / 716 (8%)	SFP 17 / 156 (11%)

alla tänkbara alternativ. Om en sammanslagning av städerna blir aktuell, anses den i främsta hand gälla de fyra kärnstäderna. Den viktigaste frågan är att garantera de svenskspråkiga metropolinvånarna service på svenska. De förvaltningstekniska lösningarna är av sekundär betydelse.³¹ En sammanslagning av kärnstäderna är inget hot för den svenska språkgruppen och den svenskspråkiga servicen. Däremot kan en sammanslagning av 14 städer innebära betydande administrativa problem utan att ge mervärde.

Metropolområdets nuvarande förvaltningsstrukturer

Helsingforsregionen har samarbetat i tiotal år kring gemensamma frågor som hälsovård, trafik och vatten. De fyra kärnstäderna Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla samarbetar sedan 1970 inom SAD, som är huvudstadsregionens samarbetsdelegation i trafik-, avfalls- och miljöfrågor. I början var samarbetet frivilligt, men 1974 stadgades en speciallag, i vilken SAD:s uppgifter, beslutanderätt, förvaltning och städernas kostnadsfördelning definierats. Regionstämman är det högsta beslutande, indirekt valda organet, vars representanter kommer från alla fyra kommuner. Helsingfors har elva, Esbo och Vanda vardera fem representanter och Grankulla en representant. Regionstämman politiska maktförhållanden grundar sig på resultatet i senaste kommunalval. SAD:s styrelse (14 medlemmar) väljs av regionstämman för en kommunalvalsperiod på fyra år, sju medlemmar från Helsingfors, tre representanter var från Esbo och Vanda samt en medlem från Grankulla. SAD-städernas stadsdirektörer hör till styrelsen som sakkunniga och ständiga sakkunnigmedlemmar är Kervos och Kyrksläotts stadsdirektörer.

Till SAD:s uppgifter hör att ta hand om avfallshanteringen, organisera kollektivtrafiken i regionen, upphandla regionala trafik-tjänster, utarbeta planer för trafiksystemet, godkänna taxor och biljettsystemet för kollektivtrafiken. Vidare betjänar SAD enligt avtal även flera grannkommuner.

”Kommunekonomins dystra utvecklingsutsikter, den åldrande befolkningen, ökad efterfrågan på tjänster och färre anställda inom den kommunala sektorn ökar kommunernas behov av samarbete.”

För verkställandet av sina uppgifter uppbär SAD avgifter och får intäkter av sina medlemskommuner. Språkliga intressen finns inte i den här organisationen. SAD upphör i sin nuvarande form fr.o.m. 2010 och övergår i två skilda enheter – den ena enheten handhar huvudstadsregionens trafik och den andra ansvarar för regionens miljö och avfall.

Nylands förbund som fungerar som planläggare på landskapsnivå skall säkra en välfungerande region- och samhällsstruktur i Nyland. En landskapsplan på allmän nivå granskar regionen som en helhet och den styr en mera detaljerad planläggning. I förbundets strategi fram till år 2012 konstateras det att områden för pendling, boende och servicemarknad utvidgas och kommungränserna har allt mindre betydelse. Arbetsplats- och skatteinkomstutvecklingen beror i högre grad på utvecklingen inom en större region. Kommunekonominns dystra utvecklingsutsikter, den åldrande befolkningen, ökad efterfrågan på tjänster och färre anställda inom den kommunala sektorn ökar kommunernas behov av samarbete. Ett strategiskt mål är att bilda ett samarbetsområde som omfattar hela metropolregionen för att skapa förutsättningar för framgång och vara en central och aktiv aktör inom den nya regionförvaltningen (det framgår inte vad man avser med regionförvaltning). I verksamhetsplanen för 2008–2009 har regionens behov av yrkesutbildning på de tvåspråkiga områdena nämnts i samband med västra Nyland. I övrigt innehåller planen inte några språkspecifika frågor.

Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (HNS) är en samkommun som består av fem sjukvårdsområden: HUCS (Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Kyrkslätt, Kervo), Hyvinge (Träskända, Mäntsälä, Nurmijärvi, Tusby, Hyvinge), Lojo (Karislojo, Högfors, Lojo, Nummi-Pusula, Sjundeå, Vichtis), Västra Nylands (Hangö, Ingå, Raseborg) och Borgå (Askola, Lappträsk, Liljendal, Lovisa, Pernå, Borgnäs, Borgå, Sibbo) sjukvårdsområden. Samar-

betet är lagstadgat inom den specialiserade sjukvården. Enligt lagen om specialiserad sjukvård (1989/1062, § 16) väljer fullmäktige i samkommunens medlemskommuner sina representanter till sjukvårdsdistriktet. Representanternas antal bestäms på basen av kommunens befolkningsmängd.

Kommunal service på svenska ur metropolsynvinkel

Säkerställandet av välfärdstjänster och utbildning för den svenskspråkiga befolkningen förutsätter samordning av strategier och handlingsprogram i huvudstadsregionen. Huvudstadsregionens kommuner har riklig informell kontakt med varandra, även i språkliga frågor, men det är inte baserat på institutionaliserat samarbete och synliga strukturer. Denna betydande brist på regional strategisk samordning av de svenska välfärdstjänsterna påtalades redan i den rapport som sammanställdes 2007 till delegationen för huvudstadsregionen.¹⁷

Det nuvarande icke-institutionaliserade metropolsamarbetet har varken lett till några nämnvärda strukturella eller till gränsöverskridande åtgärder inom den svenskspråkiga kommunala servicen. Huvudstadsregionens kärnstäder har fortsatt att utveckla egna servicemodeller för sina svenska språkgrupper. Förslaget om utvecklandet av språkspecifika informationsteknologiska lösningar för hela regionen har fått odelat stöd i huvudstadsregionen.

Nätverksmodellen, som karakteriserar Helsingforsregionens samarbete med några undantag, är den mest informella ur politisk synvinkel och hotar att göra ansvaret diffust. Det skulle effektivisera utvecklingen om de kommuner som deltar i besluten även avkrävs medverkan i förverkligandet.

Social- och hälsovård på svenska

Hälsovårdscentralen skall följa de språkliga krav som anges i folkhälsolagen (1972/66, § 28) enligt följande: *I enspråkiga kommuner och kommunalförbund skall hälsovårdscentralen tillhandahålla hälsovårdstjänster på kommunens eller kommunalförbundets språk och vidare I tvåspråkiga kommuner eller kommunalförbund som omfattar tvåspråkiga eller både finsk- och svenskspråkiga kommuner skall hälsovårdscentralen tillhandahålla hälsovårdstjänster på båda språken så att patienten blir betjänad på sitt eget språk.*

För sjukhusvården (lagen om specialiserad sjukvård 1989/1062, § 33, 3 mom.) lyder motsvarande krav: *I sjukvårdsdistrikt som omfattar kommuner med olika språk eller tvåspråkiga kommuner skall patienterna tillförsäkras sjukvård på sitt modersmål, finska eller svenska och vidare (§ 21) I ett sjukvårdsdistrikt som omfattar kommuner med olika språk och tvåspråkiga kommuner skall det finnas ett delansvarsområde som lyder under nämnden för den språkliga minoriteten och svarar för utvecklande och koordinering av specialiserade sjukvårdstjänster för den språkliga minoriteten och den utbildning av hälsovårdspersonal som ges på minoritetens språk. Ett delansvarsområde med minoritetens språk omfattar sjukvårdsdistriktets tvåspråkiga kommuner samt de kommuner vilkas språk är minoritetens språk inom distriktet samt (Lagen om ändringar av Lagen om specialiserad sjukvård 1999/241, § 35, 2 mom) Om patienten inte kan få vård på modersmålet på det sjukhus eller den vårdenhet, till vilken hon på grund av sin boningsort är hänvisad till, har hon rätt att få vård på ett sådant sjukhus eller en sådan vårdenhet, som kan ge vård på hennes modersmål, finska eller svenska. Sjukvårdsdistriktets och patientens hemkommun skall sluta avtal om de vårdenheter patienten kan använda för att få vård på modersmålet.*

Den s.k. patientlagen (Lagen om patienternas ställning och rättigheter 1992/785, § 3, 3 mom) anger dessutom att: *Patientens mo-*

dersmål och individuella behov samt kultur som han företräder skall i mån av möjlighet beaktas i vården och bemötandet.

Inom hälsovården har Helsingfors gått in för en egen språklig lösning med tre namngivna hälsovårdscentraler, till vilka de svenskspråkiga invånarna sedan några år har kunnat anmäla sig. År 2009 hade dessa hälsovårdscentraler drygt 9 000 svenskspråkiga patienter. Den här modellen lämpar sig för en stad med god intern kollektivtrafik, men har däremot inte varit möjlig att förverkliga i Esbos och Vandas mera provinsiella omgivning. På basen av en utredning i Esbo 2001 bland de svenskspråkiga servicebrukarna kom man till att närhetsprincipen inte kan överges till förmån för en språkligt centraliserad lösning.¹² Man beslöt då att den svensk-språkiga hälsovårdsservicen skall ges på alla enheter med hjälp av förbättrad språklig medvetenhet bland personalen. Däremot har inte identifierbara språkliga enheter kunnat skapas, då läkaromsättningen under de senaste åren varit mycket stor. Samtidigt har ledande tjänstemän inte funnit dylika språkliga lösningar befogade för den svenska gruppen, då motsvarande inte varit möjligt att ordna för majoriteten. Med bekostade språkkurser för personalen, förhöjt språktillägg och flankstöd från språklagen har personalens språkliga betjäning kunnat förbättras något. I Vanda finns inga språkundersökningar gällande den svenskspråkiga hälsovården att tillgå. I Grankullas välbalanserade tvåspråkiga miljö har man kunnat upprätthålla service på båda språken.

Delegationen för huvudstadsregionen har varit positiv till förslaget att samarbeta över kommungränserna inom hälsovården då patientvolymerna på svenska är små och varje stad har svårigheter att upprätthålla egen småskalig verksamhet på svenska. Städernas ledande tjänstemän skrinlade emellertid detta förslag, vilket betyder att servicen fungerar endast på finska. Bristen i städernas egen språkliga service har tidigare kunnat ersättas med köptjänster, men kommunernas ansträngda ekonomi har nu försämrat situationen.

Eftersom en stor del av socialservicen består i kommunikation mellan klienten och socialarbetaren är det viktigt att parterna förstår varandra. Därför ingår språkklausuler i flera av de lagar som reglerar socialvården. Sålunda stadgas (So 201 1982/710, § 39, 3 mom) *att vid lämnande av socialvård skall särskild uppmärksamhet ägnas klientens egna önskemål och möjligheter att delta i planeringen av den vård som gäller honom. Klienten skall betjänas och service för honom anordnas även med beaktande av hans modersmål och för handikappade (So 214 1987/380, § 7) att en handikappad skall ges service och servicen ordnas med beaktande av hans modersmål samt (So 206 1977/519) att tvåspråkiga och svenskspråkiga kommuner är medlemmar i ett kommunalförbund för specialomsorger, som har till uppgift att oberoende av distriktsindelningen bereda specialomsorger för den svenskspråkiga befolkningen i sina medlemskommuner.*

Helsingfors har en centraliserad svensk socialbyrå, medan de de övriga kärnstäderna inte förlagt den till någon specifik enhet. Ett avtalsbaserat samarbete förekommer inom den svenska missbrukarvården med Helsingfors som värdkommun.

Svenskspråkig dagvård och skola

Inom huvudstadsregionens barndagvård mäter man regelbundet föräldrarnas tillfredsställelse med verksamheten, den senaste mätningen utfördes 2008. I den mätningen var 7 % (1 085) av föräldrarna svenskspråkiga, medan 90 % var finskspråkiga (14 542). Av samtliga respondenter bedömde 45 % barndagvården vara mycket god och 43 % god. Över hälften av föräldrarna (57 %) och särskilt familjerna i Grankulla ansåg det vara mycket viktigt att kunna använda barndagvården i en annan kommun, medan vandaföräldrarna ansåg detta vara rätt oviktigt. Mätningen visade inte på nämnvärda skillnader mellan de fyra städerna. Resultaten har inte sammanställts enligt familjernas modersmål.

Ett regionalt svenskt skolnät, under vilket både dagvården och skolan sorterar, kunde säkra barn och ungdomar enhetlig språklig och kulturell fostran, bevarande av finlandssvensk identitet och egna traditioner för hela årsklasser. På detta sätt kunde en tillräckligt stor språklig närmiljö bildas med betydande kulturell påverkan. Detta är viktigt särskilt med tanke på att stora mängder tvåspråkiga barn tenderar att förfinska grupperna.³² Emellertid finns det inte förutsättningar att trygga den här språkliga närmiljön i och med att den svenskspråkiga barnträdgårdsläro- och klassläroutbildningen är förlagd till Österbotten. Problemet är så omfattande att om inte åtgärder vidtas inom den närmaste framtiden, undermineras den svenska skolundervisningen allvarligt i södra Finland. Inför dylika hotbilder måste det finnas möjligheter att flytta utbildningen till metropolregionen som även kan sysselsätta utexaminerade lärare. Den snäva barnträdgårdsläroutbildningens små volymer räcker inte till för att fylla behoven och då kunde en specialisering inom socionomutbildningen rädda den katastrofala situationen i landets södra delar. Erfarenheterna av utlokaliserad utbildning har inte varit uppmuntrande – det blir ingen kontinuitet i tillfälliga lösningar och studerandenas kompletterande studier och fortbildning kan inte garanteras under temporära förhållanden.

Delegationen för huvudstadsregionen tillsatte 2006 även en arbetsgrupp för den svenska utbildningen, vuxenutbildningen och bildningssektorns övriga verksamhet inom huvudstadsregionen. Arbetsgruppen konstaterade att det finns behov av specialstöd för svenskspråkiga barn och elever i huvudstadsregionen, men att utbudet är mycket begränsat och på en del håll obefintligt. Förslaget att i samarbete förbättra målgruppens tillgång till psykiatrisk och neurologisk behandling ledde emellertid inte till något resultat. Vidare föreslog arbetsgruppen att städerna skall utnämna en kontaktperson, som skall samordna den svenskspråkiga verksamheten inom bildningssektorn och delta i beredningen av ärenden. Städerna

nas kontaktpersoner föreslogs bilda ett eget kontaktnät. Dessutom gavs små förslag till icke-institutionaliserat samarbete mellan städerna.

Yrkesskole- och yrkeshögskoleutbildningen i regionen

Den stora andelen gymnasiegångna svenskspråkiga ungdomar i huvudstadsregionen (bilaga 4) kan antas vara orsaken till att svenskspråkiga personer med yrkesutbildning på andra stadiet i Helsingfors och Grankulla är ungefär hälften och i Esbo och Vanda en tredjedel mindre än motsvarande andel finskspråkiga. Situationen är motsvarande om än inte lika uttalad även i kranskommunerna. Bland de finska eleverna minskar gymnasiebenägenheten kontinuerligt, medan intresset för yrkesutbildning har ökat. Man förmodar att trenden kan svänga så småningom även inom den svenska språkgruppen, men hittills syns inga tecken på det. Gymnasiebenägenheten hos den svenskspråkiga ungdomen i huvudstadsregionen har lett till att särskilt social- och hälsovården har stor brist på närvårdare som talar svenska. Dessutom har den förlängda studietiden bland ungdomarna lett till färre år i arbetslivet, vilket allvarligt rubbar försörjningskvoten. I dag anser de svenskspråkiga unga att studierna innebär gratis inkomster, med vilka man kan förverkliga sig själv. Då studierna inte mera ses som en investering i framtiden, har utbildningen mist sin ursprungliga funktion. En så här generös studiefinansiering kan knappast fortgå framöver, varför nya styrinstrument, exempelvis införandet av terminsavgifter, redan har övervägts.³³

Arcadas yrkeshögskolestuderandes sysselsättningsgrad efter avslutade studier är hög (98,7 % får arbete genast efter examen), vilket visar att det finns en betydande efterfrågan på svenskspråkiga yrkespersoner i regionen. Arcada står dag för endast 2,2 % av de nationella studieplatserna inom social- och hälsovård, inom de

**”Kvoteringen för svensk-
språkiga universitets-
studerande inom samhälls-
viktiga områden är
nödvändig i metropol-
området, om service på två
språk skall ha en framtid.”**

övriga yrkesbranscherna ligger man ännu sämre till. Eftersom huvudstadssregionen är det enda tillväxtområdet för den svenskspråkiga befolkningen i landet, kunde nya språkpolitiska öppningar göras i Svenskfinland. Framtiden för det svenskspråkiga i huvudstadsregionen är beroende av hur man löser språkliga frågor i denna region och kan inte påverkas av antalet svenskspråkiga i övriga delar av landet.

I huvudstadsregionen finns alla förutsättningar för en levande tvåspråkighet. Färdigheter i både finska och svenska ökar arbetsmöjligheterna i metropolregionen. Det finska språket är inte den enda garanten för det finska samhällets fortlevnad, det visar t.ex. näringslivskontakterna. Näringslivet internationaliseras främst via de skandinaviska länderna och med endast finska förvägras man lätt ”inträde i salongerna”. Samtidigt är den finska befolkningens kunskaper sämst i de nordiska språken. De överbelastade språkcentralerna är ett levande bevis på att det behövs kunskaper i svenska om man vill arbeta i metropolområdet. Inom Arcada har man funderat på en annan möjlig väg: man kunde anhålla om ökat antal nybörjarplatser som skulle öronmärkas för helt finskspråkiga studerande för att säkra tvåspråkig service i regionen.

Det regionala samarbetet mellan Arcada, Helsingfors universitet (Social- och kommunalhögskolan och medicinska fakulteten) och Svenska handelshögskolan är avtalsbaserat och sker inom den s.k. Helsingforsalliansen. Alliansen har en styrgrupp med sju medlemmar samt en styrelse med tre medlemmar. Alliansen arbetar med strategiska (studerandevolymer), strukturella (t.ex. öppen högskola, gemensamt elektroniskt bibliotek) och akademiska (forskning och utbildning) samarbetsfrågor. Då enheternas finansiering i och med reformen av universitetslagen blir likartade kommer det att tvinga fram ett intensivare samarbete i metropolområdet. Genom att öka det kommunala ansvaret för utbildningsfrågor kunde den svenska utbildningens framtid i regionen stärkas.

Samordningsdelegationen för det svenska högskolesamarbetet koordinerar en gemensam strategi för alla svenskspråkiga och tvåspråkiga högskolor (10) i landet. Det enda konkreta förslaget samordningsdelegationen kom med under 2008 var bildandet av Helsingforsalliansen. Delegationen är stor och anses därför rätt kraftlös, men reformen av universitetslagen kan stärka dess makt. Kvoteringen för svenskspråkiga universitetsstudier inom samhällsviktiga områden är nödvändig i metropolområdet, om service på två språk skall ha en framtid. Bl.a. visar en ännu opublicerad rapport att då kvotering inte finns, upphör de svenskspråkiga patienternas möjligheter att få tandvård på sitt modersmål. Av landets alla studieplatser för tandläkare borde 5 % vikas för svenskspråkiga tandläkarstudier för att fylla behovet, men i utbildningen finns endast 0,8 % svenskspråkiga studerande.³⁴

Huvudstadsregionens biblioteks-, kultur- samt idrotts- och ungdomsverksamhet

Utredningar visar att huvudstadsregionens svenska språkgrupp skulle ha stor nytta av regionalt samordnad svensk kulturservice.³⁵ Kärnstädernas bibliotek har samarbetat fruktbart med den elektroniska betjäningen vilket även gagnat de svenskspråkiga invånarna. Erfarenheten av detta har visat att det har krävts god vilja för att få förbättringar till stånd. Vid litteraturanskaffningar måste alla parter följa sina skyldigheter och för detta bör man göra upp gemensamma procedurer och målsättningar. På motsvarande sätt har man börjat samarbeta inom metropolregionens fria bildning på svenska för att motverka den resursspillan som städernas konkurrens om de små volymerna på svenska leder till. Även idrotts- och ungdomsverksamheten på svenska är splittrad och relativt osynlig. Ett regionalt samarbete på svenska skulle gagna även den här verksamheten.

Samordning i metropolområdet behövs ...

Med åren har emellertid behovet av regional samordning och kravet på god internationell konkurrenskraft med hjälp av en tillräcklig stor kritisk massa ökat. Det här har resulterat i två tidigare relaterade samarbetsformer inom metropolförvaltningen i början av 2000-talet: delegationen för huvudstadsregionen och Helsingforsregionens samarbetsmöte.

Utöver delegationen för huvudstadsregionen sammankommer Helsingforsregionens samarbetsmöte 2–3 gånger årligen. Medlemmar i samarbetsmötet är ordföranden för kommunfullmäktige och för kommunstyrelsen i avtalskommunerna Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla och KUUMA-kommunerna Träskända, Nurmijärvi, Tusby, Kervo, Mäntsälä, Borgnäs samt kommungruppen Fyrlingarna (Nelikko) Hyvinge, Kyrkslätt, Vichtis, Sibbo, sammanlagt 28 förtroendevalda. Vidare kan utöver dessa 4–6 mötesledamöter väljas för fullmäktigeperioden. Av dessa ledamöter företräder 2–4 delegationen för huvudstadsregionen, en KUUMA-kommunerna och en kommungruppen Fyrlingarna, varvid de centrala politiska grupperna skall vara företrädda. Samarbetsmötet godkänner varje fullmäktigeperiod en strategi för markanvändning, boende och trafik i Helsingforsregionen och förelägger fullmäktige i avtalskommunerna ett förslag om att strategin skall godkännas för kommunen i fråga. Landskapsdirektörerna vid Nylands förbund och Östra Nylands förbund och samarbetsdirektören vid SAD är permanenta

sakkunniga för samarbetsmötet. Det senaste avtalet gäller från 2009 till 2012.

De fyra kärnstäderna har tillsammans med bl.a. inrikesministeriet och Arbetskraftscentralerna (de s.k. TE-centralerna) sedan 2002 finansierat Huvudstadsregionens stadsprogram med flera miljoner euro per programperiod i avsikt att utveckla storstadsregionen och förbättra samarbetet. Åtgärdsprogrammet för utvecklingen av den svenskspråkiga servicen i huvudstadsregionen ingick även i stadsprogrammet.

Fullmäktigeledamöternas bedömning år 2008 av regionsamarbetet i Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla visade att man i Esbo och Vanda var rätt nöjd med samarbetet, medan ledamöterna i Helsingfors var mindre nöjda. I Grankulla gav ledamöterna de bästa vitsorden för regionsamarbetet.³⁶

OECD-rapporten för fram förslaget om en regionsammanslagning som den mest ändamålsenliga då ett frivilligt samarbete mellan kommunerna anses på sikt leda till önskad utfall.⁷ Hittills har den nästan heligförklarade kommunala självbestämmanderätten hindrat alla tankar på en sammanslagning i Helsingforsregionen, men en viss uppluckring av attityderna har under det senaste året kunnat observeras. Med beaktande av det finska samhällets särdrag presenterar OECD-rapporten alternativet med en metropolförvaltning på två nivåer – en regionkommunal och en lokal nivå. En regionkommun kunde hantera ökande social ojämlikhet i området samt markanvändning, transportfrågor, ekonomisk utveckling och hållbar utveckling. Även en gemensam regional beskattning skulle ligga på regionkommunen. Regionkommunen måste ha en politisk beslutsstruktur som avspeglar hela regionens intressen, inte bara de individuella kommunernas. OECD-rapporten analyserar inte regionmodellens eller -sammanslagningens ändamålsenlighet för huvudstadsområdets serviceproduktion.

... men servicesamarbetet haltar ...

Metropolförvaltningens svåraste frågor att lösa är överallt i världen ansvarsfördelningen för resursutjämning, serviceförsörjning och reglering. Erfarenheterna av samarbetet i huvudstadsregionens städer bekräftar det ovan nämnda. Den gällande regeln är att det svenska är en del av den normala förvaltningen i kärnstäderna. Det har goda sidor: den svenska språkgruppen utgör inget undantag i förvaltningen och de svenskspråkiga invånarna ingår som en naturlig del i samhällsmaskineriet, dvs. det stöder uppfattningen om ett levande tvåspråkigt land. Emellertid visar bl.a. språkbarometern att tvåspråkigheten ändå inte fungerar i praktiken och att lösningar kan behövas för att tillgodose språkliga behov.

Huvudstadsregionen har ordnat sin service på olika sätt, vilket skapat om inte direkt ovilja till så åtminstone ett visst ointresse för att systematiskt utveckla det gränsöverskridande samarbetet. En effektivare användning av befintliga, men spridda svenskpråkiga resurser förutsätter möjligheter till utnyttjande av service över kommungränsen. Ytterligare varierar prissättningen och beräkningsgrunderna för de verkliga kostnaderna mellan städerna stort. Trots att förfaringssättet inte är invånarvänligt och föranleder städerna betydande administrationskostnader, gick man inte i samband med KSSR-processen in för att förenhetliga serviceproduktionen och priserna.¹⁷

Samarbetet i huvudstadsregionen har senast utvärderats 2008 och man kom till att det fortsättningsvis i huvudsak skall ske på frivillig basis. Emellertid är resultatet av ett dylikt arbetssätt inte alltid det bästa. Städerna bevakar ofta enbart sina egna intressen och konkurrensen mellan de olika städerna och beslutsfattarnas rädsla att förlora makt är det största hotet mot samarbete över kommungränserna.^{37 38}

... och förslag finns

Det har redan en längre tid diskuterats att nyttan av regionalt samarbete i huvudstadsregionen inom IT-sektorn skulle vara stor. Under Finlands Kommunförbunds ledning utarbetades 2009 ett förslag till svenskspråkig IT-baserad service över kommungränserna. Förslaget gick ut på att kärnstäderna startar ett utvecklingsprojekt för att samla huvudstadsregionens spridda och oidentifierbara kommunala service på svenska. Det medborgarfokuserade förslaget har fått positiv respons av kärnstädernas stadsdirektörer och av delegationen för huvudstadsregionen våren 2009. Utgångspunkten för förslaget är att använda den krympande arbetskraften effektivt, inte en blind övertro på tekniska hjälpmedel. Den fysiska betjäningen skall man på detta sätt försöka få att räcka till för de verkligt hjälpbehövande.³⁵

Konceptet bygger på att öka de svenskspråkiga invånarnas självbetjäning, som i dag inte är möjlig annat än punktvis och i mycket liten skala. De kommunalt anställdas antal minskar i betydande grad under kommande år, vilket hotar att försämra den fysiska närservicen i kommunerna, särskilt social- och hälsovården. Redan nu råder brist på svenskspråkig personal, varför det är nödvändigt att försöka höja invånarnas självbetjäningsgrad i enklare frågor. Den utbildade personalens sakkunskap används för att lösa mera komplicerade problem, medan invånaren själv sköter rutinärenden. För IT-ovana invånare, som behöver stöd för att kunna betjäna sig själva, föreslås handledningshjälp av samservicekontorens personal. Det finns samservicekontor i Esbo och Vanda, men inte i Helsingfors och Grankulla. Man har emellertid goda erfarenheter av dylika medborgarkontor i andra länder, bl.a. Holland, Kanada och Danmark. Den volymfördel man eftersträvar inom den svenskspråkiga servicen förutsätter ett organiserat samarbete och anslag, som kunde fås till stånd med en gemensam ”innovationsfond”. Kanada

”Trots att den finskspråkiga befolkningen ser många fördelar med ett tvåspråkigt samhälle och gärna vill dra nytta av det, saknas viljan att satsa på kunskaper i svenska.”

har skapat en gemensam organisation för denna s.k. one stop-miljö med expanderade uppgifter för samservicekontor och modellen har visat sig vara mycket ändamålsenlig. Erfarenheterna från Danmark visade att det behövs politisk vilja och en klar målsättning – någonting måste bli bättre för människorna, inte för att skapa makt, utan för att få taget att röra på sig.

Ett steg vidare i utvecklingen av servicen i metropolregionen skulle vara ett permanent organ som arbetar med de svenska frågorna över kommungränserna. Det här organets uppgifter skulle vara att uppskatta och planera behövliga resurser på basen av data om de svenskspråkiga invånarnas servicebehov. Systemet med servicesedlar gör det redan möjligt att inom vissa serviceområden, i huvudsak hemvård och hemsjukvård, skaffa behövlig språklig betjäning. *I en mera utvecklad form kunde det permanenta organet arbeta enligt beställar-producentmodellen, med servicesedlarna som en del av systemet.*

En tvåspråkig region är värdefull

Den finskspråkiga befolkningens attityder till det svenska språket, den svenska språkgruppen och kulturen kartlades i en opinionsundersökning av Magma 2008 på 96 orter, varav 55 städer. Mätningen i vilken 1 012 personer i åldern 15–79 deltog, visade att majoriteten ansåg det svenska språket höra till det finländska samhället och att det borde bevaras samt att ledande politiker borde behärska de båda nationalspråken. Vidare angav en övervägande majoritet att det också skall finnas finlandssvenskar i landets högsta ämbeten.³⁹ Det här är en faktor som även i internationella sammanhang har konstaterats främja användningen av minoritetsspråk i samhällena.⁴⁰

Hälften av de tillfrågade i Magmas opinionsundersökning ansåg att det skulle behövas mera kunskaper i svenska i Finland. De flesta

hade den uppfattningen att andelen s.k. vanliga människor bland den finsk- och svenskspråkiga befolkningen var lika stor. Emellertid företrädde två av tre åsikten att det hela tiden blir mindre viktigt med kunskaper i svenska och något färre att det skulle vara viktigare att kunna ryska. Inställningen till obligatorisk svenska i grundskolan har blivit negativare sedan 1996. Det svenska kulturarvet samt den politiska och ekonomiska nyttan av två nationalspråk ansågs betydelsefull för hela landet. I EU-länderna har det visat sig att man kan nå effekt även med en överraskande liten ekonomisk satsning på språklig diversitet.⁴⁰

Trots att den finskspråkiga befolkningen ser många fördelar med ett tvåspråkigt samhälle och gärna vill dra nytta av det, saknas viljan att satsa på kunskaper i svenska. Huvudstadsregionens politiska linjedragningar ger inte heller positiva signaler. Språkliga lösningar för den svenska språkgruppen får ett lamt stöd, vilket observerades i huvudstadsregionen 2007, då städernas ledande politiker inte godkände kraftigare åtgärder för att ordna den svenska språkgruppens service. *Det verkar som om man skulle förespråka en liberal språklig attityd mera i teorin, medan inställningen är tydligt restriktiv då beslutsförslag till förbättring av den språkliga betjäningen läggs fram.*

Språkkonsekvensanalys av olika metropolförvaltningsmodeller

En modifikation av justitieministeriets bedömningskriterier för beaktandet av de språkliga rättigheterna⁴¹ och Åbo Akademis analysstruktur för språkkonsekvensbedömning⁴² ligger som grund för den föreliggande analysen av metropolförvaltningens språkliga konsekvenser.

I analysen beaktas demografiska trender, välfärdstjänsternas, utbildningens och datalösningarnas utbud och utformning på svenska samt demokratikriterier, såsom fullmäktigemandat och kommunalvalsresultat 2008. För att få en uppfattning om vilken inverkan förskjutningarna i den svenskspråkiga befolkningens styrkeförhållanden har på de demokratiska förutsättningarna i metropolregionen i en sammanslagning eller en regionmodell, baseras uträkningarna på data från kärnstäderna och KUUMA-kommunerna. Som fiktiva anslutningskommuner tas ytterligare kranskommunerna Sibbo och Kyrkslätt med, då det bor sammanlagt över 13 000 svenskspråkiga invånare i dem.

Metropolområdet har ansetts ha nytta av ett intensifierat samarbete. Däremot har formen för metropolförvaltningen olika kvaliteter – den ena mera demokratisk och den andra mera maktkoncentrerad. I de internationella och nationella rapporter som här analyserats har metropolregionens konkurrensfördelar, behov av

trafikplanering och en sundare bostadspolitik vägt tyngre än servicesamarbetet. Kunnallisalan kehittämissätiö⁴³ har i sina analyser kommit till att kommunfusioner inte lett till ekonomiska inbesparingar, utan utvecklingen har därefter gått i motsatt riktning. Särskilt de stora städernas ineffektivitet och urbanisering har medfört högre kostnader.

Det svenska löper risk att inte synas i huvudstadsregionens lösningar, men kan också vinna fördelar. Trots den allmänna kritik som riktas mot bildandet av stora volymer, råder det inget tvivel om att den svenska språkgruppen kan vinna på att skapa volymfördel. I alla fall ser det inte ut som om fortsatt status quo skulle vara ett realistiskt alternativ för metropolregionen i framtiden. Bara detta tvingar till samtidig utveckling av det svenska.

Kärnstäderna går samman – formen oklar

De enda öppet diskuterade alternativen till skapandet av ett metropolområde har hittills varit antingen en sammanslagning av Helsingfors och Vanda eller Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla. Vidare finns alternativet med regionförvaltning för Helsingfors och Vanda tillsammans med KUUMA-kommunerna Träskända, Kervo, Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs och Tusby. Alla kranskommuners anslutning till kärnstädernas förvaltningskoncept kan bli aktuell närmast inom trafik- och miljöplaneringen, eventuellt markplaneringen medräknad. De här verksamhetsformerna är inte språk-specifika. För volymuppskattningens skull tas Sibbo och Kyrkslätt med på axeln öst och väst. Hur regionförvaltningsmodellen skall se ut är oklart i skrivande stund, varför en analys av demokratikriterierna utgår från fullmäktigemandat.

Först granskas följderna av en samgång mellan Helsingfors och Vanda alternativt en regionförvaltning inkluderande Träskända, Kervo, Mäntsälä, Nurmijärvi, Borgnäs och Tusby. En samgång,

sammanslagning eller regionförvaltning mellan de här städerna splittrar metropolområdet största svenska språkgrupper i två mindre läger – i det östra med Helsingfors och Vanda sammanlaget eller tillsammans med KUUMA-kommunerna, samt i det västra, med eller utan samgång, mellan Esbo och Grankulla. Trots att Esbo och Grankulla inte i det här skedet bestämt sig för någon form av gemensam förvaltning (och inte heller med Helsingfors och Vanda), anses det sannolikt att KSSR-processen tvingar Grankulla till intensifierat samarbete med Esbos social- och hälsovård. De här städerna har redan något år fört preliminära diskussioner om formerna för detta. Det här kan på sikt visa sig vara startskottet till ett stärkt samarbete mellan Esbo och Grankulla även gällande övriga serviceområden. I beräkningarna tas med en fiktiv samgång österut med Sibbo och västerut med Kyrkslätt, vars antal svenskspråkiga invånare är betydande.

Den nya östra staden Helsingfors-Vanda (enligt Suomen Kuvallehti förslagsvis "Heltaa" eller "Vansinki"), skulle ha cirka 41 000 svenskspråkiga invånare. Med en fiktiv utvidgning till Sibbo, som har den största svenskspråkiga befolkningen av de omkringliggande kranskommunerna, skulle antalet stiga till nästan 48 000. En regionförvaltning med KUUMA-kommunerna skulle tillföra Helsingfors-Vanda 171 639 invånare, varav 2 073 invånare (1,2 %) är svenskspråkiga. I regionförvaltningsmodellen Helsingfors-Vanda samt KUUMA-kommunerna är det svenskspråkiga styrkeförhållandet svagast, vilket minskar påtryckningsmöjligheterna vid förhandlingar om språkliga lösningar.

I det västra lägret skulle Esbo och Grankulla få drygt 23 000 svenskspråkiga invånare. Med en hypotetisk utvidgning till den kranskommun som i väster har mest svenskspråkiga invånare, dvs. Kyrkslätt, blir den svenska språkgruppen cirka 30 000. Den östra staden "Vansinki" skulle få en andel svenskspråkiga på 5,3 %, med Sibbo inkluderat 6,1 %. Andelen svenskspråkiga i den västra delen

av regionen, Esbo och Grankulla, skulle vara 9,4 %, med Kyrkslätt inkluderat 10,5 %.

En samgång mellan Helsingfors och Vanda kunde förbättra de svenskspråkiga vandabornas skolsituation och tillgång till välfärdsservice på modersmålet. En uttunning av den sammanslagna svenska språkgruppens andel skulle drabba Helsingfors och det hypotetiskt anslutna Sibbo. Sibbos andel svenskspråkiga skulle i en samgång tunnas ut från 38,6 till 6,1 % (minskning med 32,5 procentenheter) – en utveckling man kan förmoda skulle motarbetas av de svenskspråkiga invånarna i Sibbo. När man ser västerut i kombinationen Esbo-Grankulla, vinner de svenskspråkiga esboborna på en samgång, medan Grankullas andel sjunker från 38,3 % till 9,4 % (minskning med 28,9 procentenheter). Reaktionerna i Grankulla torde motsvara dem i Sibbo. Den fiktiva samgången med Kyrkslätt tunnar likså ut kommunens svenskspråkiga befolkning, i detta fall från 18,5 % till 10,5 % (minskning med 8 procentenheter). Trots den svenska språkgruppens rätt obetydliga andel av hela befolkningen är volymen i hela huvudstadsregionen betydande. Servicebehovet utgår från ett stort antal personer, för vilka en samlad regionalt utformad service skulle erbjuda definitiva fördelar.

Med demokratikriterier mätt skulle den svenska språkgruppen således vinna de största fördelarna genom en samgång, sammanslagning eller regionförvaltning, med kärnstäderna kompletterade med Sibbo och Kyrkslätt. Det är intressant att trots att SFP förlorat terräng i huvudstadsregionen under de senaste valperioderna, har av språkbarometerresultaten 2006 och 2008 att döma inte de svenskspråkiga invånarnas språkliga betjäning försämrats. Den här förbättringen av barometerresultatet kan även ha samband med de andra partiernas bidrag till det svenska.

För det andra visar en samgång av alla kärnstäder att den svenskspråkiga befolkningen får en andel om 6,6 %, vilket försämrar den relativa andelen svenskspråkiga marginellt i Helsingfors,

men tydligt i Esbo och dramatiskt i Grankulla. Vanda fördubblar sin andel svenskspråkiga, vilket kan förbättra vandabornas service på svenska. Av kärnstäderna skulle Helsingfors tillsammans med Esbo ge hela regionen det största tillskottet svenskspråkiga.

En samgång mellan enbart Helsingfors och Vanda kan ha många oönskade följder för metropolregionen. Bl.a. kan den här utvecklingen leda till att Esbo och Grankulla blir konkurrenter till ”storstaden”, vilket inte gagnar regionen i sin helhet och försvårar samarbetet generellt mellan alla fyra kärnstäderna. Man kan även befara att segregationen kan ta fart. Vidare är en splittring av kärnstäderna i två läger ur den svenska språkgruppens synvinkel ofördelaktig då den svenska språkgruppen förlorar hela områdets volymfördelar. Volymen är inte en ovidkommande fråga – det kom man till då man analyserade huvudstadsregionens svenskspråkiga serviceutbud, som befanns vara splittrat och till största delen oidentifierat.^{16 34} Det bör observeras att förslaget om en IT-lösning med metropolperspektiv vann gehör bland både kärnstädernas stadsdirektörer och delegationen för huvudstadsregionen våren 2009. Helsingfors och Vandas spirande samarbete – nu ännu i form av en utredning – kan de facto vara ett taktiskt led för att på sikt tvinga Esbo och Grankulla med i en förvaltningsfusion.

Med demografiska fakta för handen kan en samgång Helsingfors-Vanda ytterligare påskynda en önskad segregationsutveckling så att de bättre lottade invånarna samlas i väst och de sämre lottade i östra delen. De svenskspråkiga invånarna är i huvudsak bosatta i Helsingfors södra och västra delar samt i Esbo.¹⁷ Det här kan leda till att de svenskspråkiga invånarna i de östra delarna av regionen får allt sämre service på sitt modersmål. Det skulle vara en olycklig konsekvens av metropolförvaltningen och en dylik utveckling borde förhindras. Med Sibbo inkluderat skulle uttunningen av svenskspråkiga invånare i öster rätt väl balanseras upp.

Enligt den nuvarande kommunallagen och kommunalvalsresultatet 2008 skulle fullmäktiges politiska styrkeförhållanden i ovan nämnda samgångskombinationer utfalla enligt följande:²⁸

Helsingfors – Esbo – Vanda – Grankulla (85 ledamöter)

Samlingspartiet 28, SDP 16, Centern 4, De gröna 17, Vänsterförbundet 6, Sannfinländarna 6, SFP 6, Kristdemokraterna 2, FKP 0.

Helsingfors – Vanda (85 ledamöter)

Samlingspartiet 26, SDP 17, Centern 4, De gröna 18, Vänsterförbundet 7, Sannfinländarna 5, SFP 5, Kristdemokraterna 2, FKP 1. Med Sibbo medräknat kunde SFP få ett sjätte mandat.

Helsingfors – Vanda samt KUUMA-

kommunernas regionförvaltning (85 ledamöter)

Samlingspartiet 26, SDP 18, Centern 6, De gröna 16, Vänsterförbundet 6, Sannfinländarna 5, SFP 4, Kristdemokraterna 2, FKP 1, övriga 1.

Esbo – Grankulla (75 ledamöter)

Samlingspartiet 30, SDP 10, Centern 3, De gröna 12, Vänsterförbundet 2, Sannfinländarna 8, SFP 8, Kristdemokraterna 2, FKP 0.

Esbo – Grankulla – Kyrkslätt (75 ledamöter)

Samlingspartiet 29, SDP 10, Centern 3, De gröna 12, Vänsterförbundet 2, Sannfinländarna 8, SFP 9, Kristdemokraterna 2, FKP 0.

Alla 14 städer (85 ledamöter)

Samlingspartiet 27, SDP 17, Centern 6, De gröna 15, Vänsterförbundet 6, Sannfinländarna 6, SFP 5, Kristdemokraterna 2, övriga 1, FKP 0.

Ur Svenska folkpartiets perspektiv ser samarbetskonstellationerna gynnsammast ut på axeln Esbo-Grankulla-Kyrkslätt (SFP 12 % av mandatet) och Esbo-Grankulla (SFP 10,7 %), medan samgången i öster dvs. Helsingfors-Vanda tunnar ut den spåkliga partirepresentationen (SFP 6,7 %). Om Sibbos sjätte mandat läggs till blir den procentuella andelen för SFP 7 %. De fyra kärnstädernas fusion leder till att SFP kan få 7 % av fullmäktigemandaten. Alla 14 städer ger SFP 5,9 % av samtliga fullmäktigeplatser och en regionmodell

med Helsingfors-Vanda och KUUMA-kommunerna 4,7 %. Hur de svenskspråkiga kandidaternas framgång i andra partier påverkas av de olika samgångskombinationerna är omöjligt att säga i detta skede.

I den västra delen av regionen (Esbo, Grankulla och Kyrklätt) är SFP:s politiska styrkeförhållande dubbelt så stort som i de 14 städerna. Man kunde säga att det politiska intresset för svenska frågor kan bli mindre ju mera man rör sig österut och mot norr. Man kan anta att en sammanslagning av alla 14 städer inte förbättrar kärnstädernas svenska service, men kan öka tillgången till den för kranskommunernas svenskspråkiga invånare.

Alla fyra kärnstäder och tio kranskommuner skulle ha fördel av en gemensam metropolförvaltning för att främja huvudstadsregionens internationella konkurrenskraft, gemensamma mark-, trafik- och miljöplanering. Eftersom tvåspråkigheten konstaterats öka attraktionskraften i regionen måste det finnas utbildning på svenska för att fylla näringslivets behov. Det förutsätter man har en uttalad strategi för den svenska yrkes- och universitetsutbildningen som kan säkerställa tvåspråkigheten i huvudstadsregionen. De finskspråkiga studerandenas språkliga färdigheter kan förbättras i en svensk yrkesutbildningsmiljö och för det behövs tilläggsstudieplatser vikta enbart för dessa.

En levande tvåspråkighet i metropolområdet behöver näras av tillgång till en stark svenskspråkig uppväxtmiljö, annars hotar den språkliga konkurrenskraften att försvinna. För det här behövs regional samplanering av det svenskspråkiga skolnätet i kärnstäderna, som har de stora svenska volymerna. Den österbottniska lärarutbildningen har gradvis utarmat södra Finlands lärarresurser och om situationen fortsätter så här, blir huvudstadsregionens svenskspråkiga uppväxtmiljöer allt glesare.

Social- och hälsovården är överlag betjänt av regionala lösningar då samhället går mot årtionden av personalbrist. Problemet

är redan uttalat inom den svenskspråkiga servicen. En betydligt bättre balans mellan utbud och efterfrågan samt en mera ändamålsenlig utformning av den svenskspråkiga servicen kunde nås med regional samplanering och dimensionering. Utformningen av offentlig närservice ligger däremot på det lokala planet. En sammanslagning av kärnstäderna skulle minska konkurrensen mellan städerna. Vidare skulle en förenhetligad prissättning på städernas service lösgöra personalresurser för kärnuppgifter inom de olika serviceområdena.

Säkrar metropolförvaltning den språkliga välfärdsservicen?

Största delen av kommuninvånarna i vårt land vill ha nära till skola och hälsostation och två av tre vill flexibelt kunna använda grannkommunens service.²¹ Resultaten från de opinionsundersökningar som utförts i huvudstadsregionen bland den svenskspråkiga befolkningen är till stora delar samstämmiga med resultaten i hela landet. De svenskspråkiga helsingforsbornas närhet till stadens egen service och arbetspendlingens riktning mot Helsingfors gör grannkommunernas service mindre attraktiv, medan esbo- och vandaborna uttrycker tydliga önskemål om att få söka hälsovård på svenska över kommungränsen. Emellertid är detta för tillfället möjligt endast vid olycksfall.

Då servicesamarbetet mellan städerna hittills baserats på frivillighet, har serviceavtal på svenska varit svåra att få till stånd. Följden har varit ett begränsat samarbete inom ramen för sporadiska projekt.¹⁷ Då man inom KSSR-processen utvärderade situationen kom man till att ett permanent regionalt organ med uppgift att handha dimensioneringen av den svenskspråkiga servicen i kärnstäderna kunde lösa resurs- och utbudsproblemet.

Förslaget till ny hälsovårdsregion innehåller en uppluckring av kommuninvånarnas rätt att anmäla sig till hälsovårdscentral utanför den egna kommunens gränser. Det här är samtidigt det största problemet i lagförslaget. Ett större ansvar i primärhälsovårdskonceptet har även diskuterats för företagshälsovårdens vidkommande. Hälsovårdsbehovet är störst i den åldrande befolkningsgruppen och bland barnfamiljer, varför det är viktigt att servicen finns nära hemmet, även på svenska. För de svenskspråkiga patienterna äger den språkliga betjäningen nästan lika hög prioritet som närheten till service. Esboborna skulle gärna söka sig över kommungränsen till svenskspråkig service, om en sådan kunde vara tillgänglig. Det välutvecklade trafiksystemet i Helsingfors har gjort att svenskspråkiga hälsostationer varit möjliga att skapa. Helsingfors arrangemang inom hälsovården har också visat att först när serviceutbudet är språkligt definierat kan det verkliga behovet uppskattas. I Esbo och Vanda är inte centraliseringen av den svenska servicen ändamålsenlig, då det för många skulle innebära oskäligt långa resor jämfört med majoritetsbefolkningen. Esbo och Vanda har därför ett större intresse av samarbete över kommungränserna i svenskspråkiga hälsovårdsfrågor än Helsingfors. Frågan är om den nya hälsovårdsregion kunde lösa de språkliga serviceproblemen i regionen bättre än om städerna går in i en gemensam förvaltning.

Tänkbara, sannolika och önskvärda metropolförvaltningsmodeller ur språkligt perspektiv

På statligt håll stöder man förvaltningslösningar mellan alla 14 kommuner i avsikt att effektivisera trafik-, mark- och bostadsplaneringen i området. Formen för samarbetet har inte uttalats. Det här lämnar utrymme för experimentanda och innovativ utformning av ett blivande storstadssamhälle, vilket kan rymma bättre språkliga lösningar än man har för närvarande.

Det är tänkbart och t.o.m. sannolikt att en ny regionförvaltning med två nivåer bildas för att möta näringslivets ekonomiska krav och invånarnas behov av närdemokrati. I den modellen består den regionala nivån av ett förbundsfullmäktige som handhar språkoberoende frågor som bostads-, mark- och trafikplanering. Den lokala nivån kan bildas av primärkommunerna, vilka fortsättningsvis ordnar närservicen, men den lokala nivån kan även bildas av exempelvis stadsdelar med rättigheter att ordna sin närservice på basen av serviceavtal eller beställar-producentkoncept. Konceptet går ut på att man särskiljer den som beställer servicen och den som producerar den. Beställaren analyserar invånarnas servicebehov och beställer av olika producenter den service som finansieras med skattemedel. Kommunens egna enheter kan vara producenter, men även företag, andra offentliga organisationer och tredje sektorn kommer i fråga. Jyväskylä, Tammerfors och Åbo har gått in för modellen.⁴⁴ Beställar-producentkonceptet, servicesedlar inkluderade, skulle särskilt gynna den svenskspråkiga servicen ifall den egna kommunen inte kan producera servicen.

Om regionmodellens högsta nivå (regionförbund) även skall lösa servicefrågor, blir den svenska språkgruppens relativa andel försvinnande liten. Det här minskar gruppens påverkningsmöjligheter även med demokratikriterier bedömt. På statligt håll finns inga planer på att stärka den språkliga betjäningen för den svenska språkgruppen i någon förvaltningsmodell, utan utgångsläget är att den ingår i de tvåspråkiga kommunernas normala servicerepertoar. En regionmodell med ojämlika beslutsnivåer – de svenska frågorna på förbunds nivå (då de språkliga lösningarna borde vara regionala) och majoritetsbefolkningens på den lokala nivån – kommer inte heller att vara ett alternativ i en regionmodell.⁴⁵ Mot den här bakgrunden kan det vara sannolikt att ingenting förändras i utformningen av den svenskspråkiga närservicen i regionen. Ett dylikt ointresse för språkets betydelse för betjäningen av invånarna

”Oberoende av förvaltningsmodell i metropolområdet finns det ett påtagligt behov av ett svenskt organ som arbetar med den svenska servicen över kommungränserna.”

kan på sikt resultera i att servicen på svenska flyter ut och försvinner. Resursfrågorna är svåra att lösa separat för olika språkgrupper. Erfarenheterna visar att separat allokering av resurser för den svenska servicen gör den mera utsatt för nedskärningar än då det svenska ingår i stora kostnadsvolymerna.

I regionmodellen kan ett varierande antal kommuner ingå. Om det rör sig om mark-, bostads- och trafikplanering är det fördelaktigast för regionen att alla 14 städer bildar ett regionförbund. Två eller flera städer eller kommuner kan inom det här konceptet gå samman, utan att det förändrar grundmodellen. Men det kan betyda att den sammanslagna enheten blir stark i förhållande till de övriga, vilket stärker dess påverkningsmöjligheter i regionförbundet.

En sammanslagning av kärnstäderna utan en lokal nivå kan leda till en positiv men också negativ utveckling. Det svenska sätts på prov i en sammanslagning, som ökar majoritetsbefolkningen mångfalt – det svenska kan drunkna i de stora lösningarna. Men en sammanslagning medför samtidigt volymfördelar också för den svenska språkgruppen, vilket bör utnyttjas. För att inte plånas ut förutsätter sammanslagningsmodellen någon form av centralstyrning för den svenska servicen. Det skulle betjäna det svenska om kärnstäderna i den sammanslagna modellen kunde skapa service-samarbete med Kyrkslätt och Sibbo. Emellertid kan det vara så att Kyrkslätt och Sibbo hellre samarbetar med andra kommuner än med metropolregionen.

En sammanslagning av Helsingfors och Vanda verkar vara den sämsta lösningen ur den svenska språkgruppens synvinkel. Den splittrar den svenska språkgruppen i mindre volymer och innehåller även segregationshot. Yttermera kan sammanslagningen lägga grunden till en ofördelaktig konkurrens i metropolområdet.

Oberoende av förvaltningsmodell i metropolområdet finns det ett påtagligt behov av ett svenskt organ som arbetar med den svenska servicen över kommungränserna. Grundandet av det här

organet, som kan vara ett rådgivande kvalitetsforum, måste ske samtidigt med de stora besluten. Det transparenta, synliga och systematiskt arbetande forumet skall samla tjänstemän och politiker från alla berörda städer och även från statliga myndigheter, FPA, polisen, skatteverket etc., som har svenska klienter. Den regionalt splittrade svenska servicen skall utnyttja elektroniska lösningar och samservicekontor, vilka betjänar den svenskspråkiga befolkningen i hela metropolområdet.

Fem tänkbara och sannolika alternativ:

1. Regional modell med 14 kommuner med en gemensam förbundsförvaltning – med eller utan lokalnivå. Förbundsförvaltningen handhar trafik, mark och bostäder. Lokalnivån bildas av primärkommunerna, som fortsätter som hittills med utformningen av sin närservice inklusive den svenskspråkiga servicen.
2. Regional modell med 4 kärnstäder som skapar förbundsförvaltning, vilken handhar även servicefrågor. Förvaltningsmodellen har ingen subregional nivå, utan närdemokratin säkras via redan nu befintliga delegationer, direktio-
ner o. dyl.
3. Storfusion av 4 kärnstäder, utan lokalnivå. Den svenska servicen kan försvinna i det stora maskineriet om man inte skapar någon form av koordinerande regionalt organ.
4. Storfusion av 4 kärnstäder med lokalnivå som består av stadsdelar eller på annat sätt formade mindre enheter, som ansvarar för serviceutformningen. I den här modellen kan all kommunal verksamhet centraliseras även som den svenska servicen. Stadsdelarna eller de mindre lokala enheterna är centralstyrda. Den svenska servicen kan i den

”lättaste” versionen vara ett rådgivande centralt organ, men kan utvecklas mera systematiskt.

5. Städerna fortsätter som nu – behovet av helhetssyn och koordinering av den svenskspråkiga servicen har vuxit kontinuerligt och utan systematisk planering av resurser kan den språkliga servicen på sikt utarmas.

Avslutningsvis kan man konstatera att de svenskspråkiga invånarna är i kärnstäderna cirka 64 000 och i alla 14 kommuner nästan 81 000 till antalet, men andelen av hela metropolområdets befolkning är liten (6,6–6,1 %). Det gör experiment av olika slag möjliga då man går in för nya samarbetslösningar i huvudstadsregionen. Om de utfaller väl, kan de senare tillämpas på majoritetsbefolkningen. Målet måste vara att alla på sikt får det bättre i regionen.

När nya samarbetsformer diskuteras i metropolområdet är det viktigt att svenskspråkiga och tvåspråkiga medborgare och organisationer deltar aktivt i diskussionen. Det är oklokt att motsätta sig förändringar överlag, då man samtidigt försitter alla möjligheter att påverka framtiden. I stället behövs det idériedom och alternativ som förbättrar nuläget.

Med i diskussionerna:

Kristina Wikberg, *Finlands kommunförbund*

Ilkka-Christian Björklund, *styrelsemedlem i Finlands svenska tankesmedja Magma*

Iselin Krogerus-Therman, *Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola*

Asta Manninen, *Helsingfors stads faktacentral*

Kurt Torsell, *Finlands kommunförbund*

Agneta Eriksson, *Landskapsförbundet Sydväst*

Johan Johansson, *stadsstyrelsemedlem i Grankulla*

Göran Härmälä, *Vanda stadsfullmäktige*

Siv Sandberg, *Åbo Akademi*

Peggy Heikkinen, *Folktinget*

Barbro Högström, *Esbo stads bildningssektor*

Camilla Nemlander-Sjöholm, *Esbo stads bildningssektor*

Johan-Erik Häggman, *EU*

Kjell Herberts, *Åbo Akademi*

Bilagor

Bilaga 1 Den svenskspråkiga befolkningens ålder och kön i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Kyrkslätt och Sibbo (2008).

Kön	Ålder		15–64	%	> 65	%
	< 14	%				
Helsingfors						
Kvinnor	2542	49,3	11150	50,5	4836	61,2
Män	2610	50,7	10925	49,5	3061	38,8
Totalt	5152		22075		7897	
Esbo						
Kvinnor	2131	48,0	5908	48,1	1862	54,5
Män	2306	52,0	6372	51,9	1557	45,5
Totalt	4437		12280		3419	
Vanda						
Kvinnor	485	51,0	1777	48,2	698	58,0
Män	465	49,0	1910	51,8	506	42,0
Totalt	950		3687		1204	
Grankulla						
Kvinnor	379	50,4	873	48,4	408	57,0
Män	373	49,6	931	51,6	308	43,0
Totalt	752		1804		716	
Sibbo						
Kvinnor	652	47,7	2042	49,4	752	53,9
Män	714	52,3	2088	50,6	644	46,1
Totalt	1366		4130		1396	
Kyrkslätt						
Kvinnor	742	51,6	1882	46,8	651	54,3
Män	696	48,4	2136	53,2	548	45,7
Totalt	1438		4018		1199	

Statistikcentralen 2008

Bilaga 2 Den finskspråkiga befolkningens ålder och kön i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Kyrkslätt och Sibbo (2008).

Kön	Ålder					
	< 14	%	15–64	%	> 65	%
Helsingfors						
Kvinnor	31 258	49,0	183 830	52,6	46 496	63,8
Män	32 508	51,0	165 704	47,4	26 422	36,2
Totalt	63 766		349 534		72 918	
Esbo						
Kvinnor	19 100	48,6	71 930	50,9	12 685	58,9
Män	20 161	51,4	69 287	49,1	8 863	41,1
Totalt	39 261		141 217		21 548	
Vanda						
Kvinnor	15 394	49,0	61 639	50,6	11 671	58,3
Män	15 998	51,0	60 125	49,4	8 342	41,7
Totalt	31 392		121 764		20 013	
Grankulla						
Kvinnor	376	44,3	1 698	51,6	463	58,1
Män	473	55,7	1 591	48,4	334	41,9
Totalt	849		3 289		797	
Sibbo						
Kvinnor	1 160	47,2	3 592	50,4	593	57,7
Män	1 299	52,8	3 537	49,6	435	42,3
Totalt	2 459		7 129		1 028	
Kyrkslätt						
Kvinnor	3 192	47,6	9 623	50,3	1 257	55,6
Män	3 515	52,4	9 472	49,7	1 004	44,4
Totalt	6 707		19 050		2 261	

Statistikcentralen 2008

Bilaga 3 Den äldre svensk- och finskspråkiga befolkningen (> 85 år) och dess andel av alla 65 år fyllda i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Sibbo och Kyrkslätt (2008).

	85 –	% av alla 65 –
Helsingfors		
Svenskspråkiga	1 576	20,0
Finskspråkiga	9 232	12,7
Esbo		
Svenskspråkiga	442	12,9
Finskspråkiga	1 887	8,8
Vanda		
Svenskspråkiga	140	11,6
Finskspråkiga	1 348	6,7
Grankulla		
Svenskspråkiga	100	14,0
Finskspråkiga	81	10,2
Sibbo		
Svenskspråkiga	179	12,8
Finskspråkiga	57	5,5
Kyrkslätt		
Svenskspråkiga	146	12,2
Finskspråkiga	112	5,0

Statistikcentralen 2008

Bilaga 4 Befolkningens (>15 år) utbildningsnivå i huvudstadsregionens 14 kommuner (Helsingfors faktacentral, 2006. Denna tabell finns bara på finska).

	Henkilö				Prosentti			
	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
Helsinki/Helsingfors								
Koulutusaste yhteensä	485559	417824	29744	37991	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	93060	84463	3411	5186	19,2	20,2	11,5	13,7
3 Keskiaste, lukiokoulutus	72789	63988	5626	3175	15	15,3	18,9	8,4
5 Alin korkea-aste	51937	47159	3239	1539	10,7	11,3	10,9	4
6 Alempi korkeakouluaste	44886	38701	3717	2468	9,2	9,3	12,5	6,5
7 Ylempi korkeakouluaste	64182	56050	5048	3084	13,2	13,4	17	8,1
8 Tutkijakoulutusaste	7944	6766	689	489	1,6	1,6	2,3	1,3
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	150761	120697	8014	22050	31,1	28,9	26,9	58
Espoo/Esbo								
Koulutusaste yhteensä	187527	159441	15637	12449	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	32765	29378	2029	1358	17,5	18,4	13	10,9
3 Keskiaste, lukiokoulutus	25408	22422	2025	961	13,6	14,1	12,9	7,7
5 Alin korkea-aste	24686	22200	2052	434	13,2	13,9	13,1	3,5
6 Alempi korkeakouluaste	19695	16725	2027	943	10,5	10,5	13	7,6
7 Ylempi korkeakouluaste	30808	27068	2643	1097	16,4	17	16,9	8,8
8 Tutkijakoulutusaste	3712	3214	270	228	2	2	1,7	1,8
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	50453	38434	4591	7428	26,9	24,1	29,4	59,7
Vantaa/Vanda								
Koulutusaste yhteensä	153557	138916	4882	9759	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	41890	39248	1002	1640	27,3	28,2	20,5	16,8
3 Keskiaste, lukiokoulutus	13912	12648	471	793	9,1	9,1	9,7	8,1
5 Alin korkea-aste	18792	17709	649	434	12,2	12,8	13,3	4,5
6 Alempi korkeakouluaste	13174	12071	436	667	8,6	8,7	8,9	6,8

	Henkilö				Prosentti			
	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
7 Ylempi korkeakouluaste	10368	9396	353	619	6,8	6,8	7,2	6,3
8 Tutkijakoulutusaste	953	824	40	89	0,6	0,6	0,8	0,9
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	54468	47020	1931	5517	35,5	33,9	39,5	56,5
Kauniainen/Grankulla								
Koulutusaste yhteensä	6753	3992	2518	243	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	692	482	185	25	10,2	12,1	7,3	10,3
3 Keskiaste, lukiokoulutus	925	563	333	29	13,7	14,1	13,2	11,9
5 Alin korkea-aste	896	547	342	7	13,3	13,7	13,6	2,9
6 Alempi korkeakouluaste	804	415	373	16	11,9	10,4	14,8	6,6
7 Ylempi korkeakouluaste	1752	1088	642	22	25,9	27,2	25,5	9,1
8 Tutkijakoulutusaste	243	162	80	1	3,6	4,1	3,2	0,4
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	1441	735	563	143	21,3	18,4	22,4	58,9
Hyvinkää/Hyvinge								
Koulutusaste yhteensä	36234	35006	253	975	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	11253	11032	53	168	31,1	31,5	20,9	17,2
3 Keskiaste, lukiokoulutus	2186	2106	14	66	6	6	5,5	6,8
5 Alin korkea-aste	4720	4645	27	48	13	13,3	10,7	4,9
6 Alempi korkeakouluaste	2764	2677	36	51	7,6	7,7	14,2	5,2
7 Ylempi korkeakouluaste	2001	1928	29	44	5,5	5,5	11,5	4,5
8 Tutkijakoulutusaste	136	132	2	2	0,4	0,4	0,8	0,2
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	13174	12486	92	596	36,4	35,7	36,4	61,1
Järvenpää/Träskända								
Koulutusaste yhteensä	30359	29353	264	742	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	8728	8509	71	148	28,8	29	26,9	19,9
3 Keskiaste, lukiokoulutus	2293	2210	24	59	7,5	7,5	9,1	8
5 Alin korkea-aste	4285	4205	43	37	14,1	14,3	16,3	5

	Henkilö				Prosentti			
	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
6 Alempi korkeakouluaste	2621	2544	24	53	8,6	8,7	9,1	7,1
7 Ylempi korkeakouluaste	2256	2197	14	45	7,4	7,5	5,3	6,1
8 Tutkijakoulutusaste	195	191	1	3	0,6	0,7	0,4	0,4
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	9981	9497	87	397	32,9	32,4	33	53,5
Kerava/Kervo								
Koulutusaste yhteensä	26509	25311	312	886	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	7484	7275	74	135	28,2	28,7	23,7	15,2
3 Keskiaste, lukiokoulutus	2120	2033	27	60	8	8	8,7	6,8
5 Alin korkea-aste	3404	3324	46	34	12,8	13,1	14,7	3,8
6 Alempi korkeakouluaste	2337	2273	21	43	8,8	9	6,7	4,8
7 Ylempi korkeakouluaste	1905	1838	17	50	7,2	7,3	5,5	5,6
8 Tutkijakoulutusaste	161	156	0	5	0,6	0,6	0	0,6
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	9098	8412	127	559	34,3	33,2	40,7	63,1
Kirkkonummi/Kyrkslätt								
Koulutusaste yhteensä	26254	20262	5126	866	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	6197	4980	1081	136	23,6	24,6	21,1	15,7
3 Keskiaste, lukiokoulutus	2125	1681	407	37	8,1	8,3	7,9	4,3
5 Alin korkea-aste	3706	2994	670	42	14,1	14,8	13,1	4,8
6 Alempi korkeakouluaste	2583	2003	519	61	9,8	9,9	10,1	7
7 Ylempi korkeakouluaste	3002	2454	476	72	11,4	12,1	9,3	8,3
8 Tutkijakoulutusaste	299	256	32	11	1,1	1,3	0,6	1,3
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	8342	5894	1941	507	31,8	29,1	37,9	58,5
Mäntsälä								
Koulutusaste yhteensä	14373	14073	127	173	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	4787	4719	41	27	33,3	33,5	32,3	15,6

	Henkilö				Prosentti			
	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
3 Keskiaste, lukiokoulutus	709	689	10	10	4,9	4,9	7,9	5,8
5 Alin korkea-aste	1658	1628	19	11	11,5	11,6	15	6,4
6 Alempi korkeakouluaste	921	900	7	14	6,4	6,4	5,5	8,1
7 Ylempi korkeakouluaste	589	571	5	13	4,1	4,1	3,9	7,5
8 Tutkijakoulutusaste	33	29	2	2	0,2	0,2	1,6	1,2
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	5676	5537	43	96	39,5	39,3	33,9	55,5
Nurmijärvi								
Koulutusaste yhteensä	28670	27856	348	466	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	8275	8126	79	70	28,9	29,2	22,7	15
3 Keskiaste, lukiokoulutus	1886	1820	34	32	6,6	6,5	9,8	6,9
5 Alin korkea-aste	3923	3870	39	14	13,7	13,9	11,2	3
6 Alempi korkeakouluaste	2400	2345	26	29	8,4	8,4	7,5	6,2
7 Ylempi korkeakouluaste	2085	2016	32	37	7,3	7,2	9,2	7,9
8 Tutkijakoulutusaste	176	169	1	6	0,6	0,6	0,3	1,3
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	9925	9510	137	278	34,6	34,1	39,4	59,7
Pornainen/Borgnäs								
Koulutusaste yhteensä	3508	3389	80	39	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	1197	1166	25	6	34,1	34,4	31,2	15,4
3 Keskiaste, lukiokoulutus	184	174	4	6	5,2	5,1	5	15,4
5 Alin korkea-aste	405	395	9	1	11,6	11,7	11,2	2,6
6 Alempi korkeakouluaste	214	207	4	3	6,1	6,1	5	7,7
7 Ylempi korkeakouluaste	143	138	2	3	4,1	4,1	2,5	7,7
8 Tutkijakoulutusaste	9	8	0	1	0,3	0,2	0	2,6
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	1356	1301	36	19	38,6	38,4	45	48,7
Sipoo/Sibbo								
Koulutusaste yhteensä	14644	8582	5782	280	100	100	100	100

Suomenkielinen yhteenveto

	Henkilö				Prosentti			
	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli	Äidinkieli yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	3715	2250	1422	43	25,4	26,2	24,6	15,4
3 Keskiaste, lukiokoulutus	1015	641	354	20	6,9	7,5	6,1	7,1
5 Alin korkea-aste	2184	1388	784	12	14,9	16,2	13,6	4,3
6 Alempi korkeakouluaste	1206	723	466	17	8,2	8,4	8,1	6,1
7 Ylempi korkeakouluaste	1289	885	384	20	8,8	10,3	6,6	7,1
8 Tutkijakoulutusaste	124	95	22	7	0,8	1,1	0,4	2,5
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	5111	2600	2350	161	34,9	30,3	40,6	57,5
Tuusula/Tusby								
Koulutusaste yhteensä	27279	26365	474	440	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	7792	7611	102	79	28,6	28,9	21,5	17,9
3 Keskiaste, lukiokoulutus	1769	1690	47	32	6,5	6,4	9,9	7,3
5 Alin korkea-aste	3837	3743	67	27	14,1	14,2	14,1	6,1
6 Alempi korkeakouluaste	2248	2165	58	25	8,2	8,2	12,2	5,7
7 Ylempi korkeakouluaste	2115	2060	27	28	7,8	7,8	5,7	6,4
8 Tutkijakoulutusaste	148	142	3	3	0,5	0,5	0,6	0,7
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	9370	8954	170	246	34,4	34	35,9	55,9
Vihti/Vichtis								
Koulutusaste yhteensä	20783	20028	361	394	100	100	100	100
3 Keskiaste, ammatillinen toinen aste	6158	5995	102	61	29,6	29,9	28,2	15,5
3 Keskiaste, lukiokoulutus	1364	1316	29	19	6,6	6,6	8	4,8
5 Alin korkea-aste	2772	2714	44	14	13,3	13,6	12,2	3,5
6 Alempi korkeakouluaste	1633	1579	30	24	7,9	7,9	8,3	6,1
7 Ylempi korkeakouluaste	1265	1221	23	21	6,1	6,1	6,4	5,3
8 Tutkijakoulutusaste	98	93	2	3	0,5	0,5	0,6	0,8
9 Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	7493	7110	131	252	36	35,5	36,3	64

Pääkaupunkiseudun kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen sekä maankäytön, liikenteen ja asuntosuunnittelun tehostaminen edellyttää kuntien välisen yhteistyön tiivistämistä. Hallintomalle- ja koskevassa selvityksessä ”Svenskans ställning i metropolen” on kartoitettu hallintovaihtoehtojen vaikutukset pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön julkisten palvelujen järjestämiseen. Selvityksessä hahmotellaan ydinkaupungeista, Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen sekä pääkaupunkiseudun reunakunnista, Hyvinkää, Kirkkonummi, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula, Sipoo ja Vihti, muodostettavia yhdistämis- ja seutu- hallintovaihtoehtoja.

Hallintouudistukset eivät automaattisesti vahvista eivätkä heikennä ruotsinkielisen väestön omakielisiä palveluja, mutta voivat avata uusia näkökulmia niiden parantamiseksi. Toisaalta uudistus voi hukuttaa tämän väestöryhmän kielelliset tarpeet suureen hallintokoneistoon. Hallintouudistus muuttaa poliittisia suhteita ja voi vaikuttaa voimavarojen kohdentamiseen.

Pääkaupunkiseudun ruotsinkielinen väestö on hyvin kaksikielinen. Tästä on huomattava hyöty mm. työelämässä. Suomenkielisyys lisääntyy sukupolvesta toiseen ja kaksikielisten kotien lasten osuus kasvaa jatkuvasti. Jos kaksikieliset asukkaat rekisteröytyisivät ruotsinkielisinä, lisääntyisi ruotsinkielisten asukkaiden määrä huomattavasti. Tämä varmistaisi maamme kaksikielisyyden tulevaisuudessa.

Vuonna 2008 asui Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Kauniaisissa 64 373 ruotsinkielistä asukasta, eli 6,3 % koko asukasmäärästä, joka on 1 022 139. Kymmenen reunakunnan ruotsinkielinen väestö oli yhteenlaskettuna 16 432 eli 5,5 % niiden 298 081 asukkaasta. Ydinkaupunkien ja reunakuntien yhteen laskettu asukasmäärä oli 1 320 220, joista 80 805 ruotsinkielistä eli 6,1 % koko määrästä. Pääkaupunkiseudun 14 kunnassa asui 69 700 maahanmuuttajaa, joiden määrä on arvoitu merkittävästi lisääntyvän tulevina vuosina (Tilastokeskus 2008). Vuoden 2025 ennusteen mukaan on neljän ydinkaupungin asukasmääräksi arvioitu 1 117 509, josta 60 246 on ruotsinkielisiä (5,4 %). Seuraavan 15 vuoden aikana ruotsinkielinen väestö vähenee arviolta 4 000 asukkaalla eli yhdellä prosenttiyksiköllä (4,3 %). Pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön koulutusaste on hivenen korkeampi kuin suomenkielisen, mistä on hyöttyä informaatioteknologisten palvelujen käyttöönnotossa.

Suurin osa pääkaupunkiseudun ruotsinkielisestä väestöstä eli noin 55 000 asuu Helsingissä ja Espoossa. Vantaalla ja Kauniaisissa on yhteensä vain 9 000 ruotsinkielistä asukasta. Erilaisten yhdistämismavaihtohetöjen seurauksena ruotsinkielinen väestö voi hajaantua, joka saattaa vähentää palvelujen järjestämistä hyödyntävää volyymietua. Hajaantumisriski on ilmeisin Helsingin ja Vantaan yhdistämisessä etenkin jos tämä samalla johtaa Espoon ja Kauniaisien jäämiseen metropoliyhteistyön ulkopuolelle. Tämä voi vähentää ydinkaupunkien kiinnostusta yhdessä kehittää ruotsinkielisen väestön palveluja.

Pääkaupunkiseudulla on monta yhteistyöelintä, mutta niillä ei ole vaalilla valittuja edustajia. Yhteistyöelinten aluerajat eroavat toisistaan huomattavasti, minkä vuoksi niiden toimintakenttä on vaikeaa hahmottaa. Vapaaehtoisuuteen perustuva, epävirallinen peruspalveluja koskeva yhteistyötapa on tyypillistä pääkaupunkiseudun 14 kunnassa. Kieliryhmien kielellistä palvelua ei ole pidetty tarpeellisena huomioida erikseen, vaikka toistuvat selvitykset

osoittavat kiistattomia puutteita ruotsinkielisen väestön palveluissa. Näin ollen kielelliset palvelut on totuttu järjestämään osana normaalia peruspalvelutuotantoa ilman että pääkaupunkiseudun koko käyttäjävolyymi olisi ollut palvelumitoituksen perustana. Vasta 2007 käsiteltiin PARAS-hankkeen puitteissa ydinkaupunkien yhteisiä palveluja kyseiselle väestöryhmälle. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan 14. työryhmän toimenpide-ehdotukset ja toistuvien selvitysten osoittamat puutteet eivät kuitenkaan ole johtaneet ruotsinkielisten palvelujen hallinnollisten edellystysten parantamiseen.

Helsinginseudulta puuttuu yhtenäinen julkinen valta, toisin sanoen selkeästi vastuutettuja demokraattisia elimiä. Kuntien yhdistäminen johtaisi vallan keskittämiseen, mikä varmistaisi suuren yksikön toimintakyvyn, kun taas kahden tason – seudullinen ja paikallinen taso (peruskunnat tai kaupunginosat) - hajautettu seutu-liitto voi tyydyttää asukkaiden lähidemokratiatarvetta. Molempiin malleihin voi sisältyä kielellisiä hallintoratkaisuja, joilla varmistetaan ruotsinkielisen väestön omakielisiä palveluja.

Hallintouudistus muuttaa poliittisia valtassuhteita. Kuntien yhdistäminen vähentää kaikkien puolueiden valtuusto- ja hallituspaikkoja. Ruotsalainen kansanpuolue (RKP) toimii tässä selvityksessä ruotsinkielisyyden poliittisena viiteryhmänä, kun ei ole tietoa muiden puolueiden ruotsinkielisyyden kannattajista. Vuoden 2008 kunnallisvaalitulokseen ja voimassa olevaan kunnallislakiin perustuen on esimerkinomaisesti arvioitu että 14 kunnan yhdistäminen vähentää RKP:n nykyistä 30 valtuustopaikkaa 6 paikkaan.

Ruotsinkielisen väestön palvelujen järjestäminen edellyttää kaupunkien välistä yhteistoimintaa. Kehittämällä informaatioteknologisia ratkaisuja voidaan palvelujen saatavuutta parantaa merkittävästi. Yhteistoimintaa voidaan edelleen edistää luomalla pysyvä elin, joka työskentelee ruotsinkielisten kysymysten parissa yli kuntarajan. Palvelusetelillä voidaan jo nyt hankkia kielellisesti

räätälöityjä palveluja. Menettelyä kehittämällä voitaisiin soveltaa tilaaja-tuottajamallia alueen koko ruotsinkieliselle väestölle. Tämä malli erottaa palvelujen tilaajan palvelujen tuottajasta. Tilaajan tulee kartoittaa kuntalaisten palvelutarvetta ja sen perusteella tilata verovaroilla hankittavaa palvelua eri tuottajilta. Kunnan omat yksiköt voivat olla tuottajia, mutta myös muut yritykset, julkiset organisaatiot ja kolmas sektori voivat olla tuottajia. Palvelusetelit ovat osa tilaaja-tuottajamallia.

Ydinkaupunkien yhdistäminen voi vauhdittaa sähköisten ratkaisujen kehittämistä, jolla voidaan parantaa ruotsinkielisten palvelujen näkyvyyttä ja saatavuutta. Seuraavaksi yhteenvetona pääkaupunkiseudun mahdollisia ja todennäköisiä hallintovaihtoehtoja:

1. 14 kunnan muodostama seutumalli – joko paikallistasolla tai ilman. Liittohallinnon tehtävänä on hoitaa liikenne-, asunto- ja rakentamiskysymyksiä. Paikallistaso muodostuu peruskunnista, jotka tuottavat nykyisiä lähipalveluja, ruotsinkieliset palvelut mukaan lukien.
2. Ydinkaupunkien muodostama seutumalli – liittohallinto vastaa myös peruspalveluista. Malli ei sisällä paikallistasoa, vaan paikallisdemokratian toimivuutta varmistetaan jo nyt toimivien neuvottelukuntien yms. avulla. Tällöin esimerkiksi ruotsinkielisillä kouluilla on johtokuntien kautta poliittinen edustus.
3. Ydinkaupunkien yhdistäminen, jossa ei ole paikallistasoa. Tässä mallissa ruotsinkieliset palvelut voivat hukkua suureen koneistoon ellei sitä varten muodosteta erillistä koordinoivaa elintä.
4. Ydinkaupunkien yhdistäminen, jossa kaupunkiosista tai muista pienemmistä yksiköistä koostuva paikallistaso ohjataan keskitetysti järjestämään palveluja. Myös ruotsinkieli-

set palvelut keskitetään omaan yksikköön. Ruotsinkielinen palveluyksikkö voi kevyemmillään olla neuvoa antava elin, mutta sitä voidaan kehittää järjestelmällisemminkin.

5. Kaupungit ja kunnat jatkavat nykyä, joka lisää ruotsinkielisten palvelujen koordinaatiotarvetta ja kokonaisuuden vaatimusta. Ilman järjestelmällistä voimavara-suunnittelua ruotsinkieliset palvelut uhkaavat näivettyä.

Pääkaupunkiseudun ydinkaupungeilla on noin 64 000 ruotsinkielistä asukasta ja heitä on kaikissa 14 kunnassa melkein 81 000. Heidän osuutensa koko metropolialueen väestöstä on pieni (6,6–6,1 %). Tämä määrä mahdollistaa erilaisia yhteistyömallien keinoja. Jos nämä onnistuvat, voidaan niitä soveltaa myöhemmin valtaväestöön. Tavoitteena tulee olla alueen kaikkien asukkaiden parempi tulevaisuus.

Noter

- ¹ ARTTU. 2009. Paras-arviointitutkimusohjelma. Kuntatutkimus 2008. Suomen Kuntaliitto.
- ² McRae K D. 1997. Conflict and compromise in multilingual societies: Finland vol 3. Kanada.
- ³ Finlands svenska tankesmedja Magma. Invandrarnas inställning till det finlandssvenska (Survey on the attitudes towards the Swedish language in the foreign language community in Finland). Rapport 2009.
- ⁴ Viren A. 2007. Metropolit ja kaupunkiseudut – mitä ne ovat? YTV.
- ⁵ Bäck H. 2009. Helsingforsregionen: Vad är problemet? Vad bör göras?. Finlands svenska tankesmedja Magma.
- ⁶ ESPON – European Spatial Planning Observation Network. www.espon.eu
- ⁷ OECD. 2003. Territorial Reviews Helsinki, Finland. Paris: OECD.
- ⁸ Statistikcentralen 2007.
- ⁹ van den Berg L, van der Meer J, Otgaar A, Speller C. 2007. Empowering metropolitan regions through new forms of cooperation. New perspectives on metropolitan governance. EURICUR.
- ¹⁰ Inrikesministeriet 2003. Ihmisen arki ei tunne hallinnon rajoja – yhteistyöllä Helsingin seutu menestykseen. Selvityshenkilö Jussi-Pekka Alasen ehdotukset Helsingin seudun yhteistyön kehittämiseksi. Helsingfors.
- ¹¹ Projektet för att reformera regionförvaltningen ALKU. Rapport 3:2009.
- ¹² Mustajoki M. 2001. Utvecklingen av social- och hälsovårdsservicen på svenska i Esbo 2000–2001. Social- och hälsovårdssektorns publikationer 3:2001. Esbo.
- ¹³ Vård på modersmålet inom Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt. 2004. Sammandrag av HNS utvecklingsprojekt ”Vähemmistökielisten palvelujen kehittäminen”. HNS.
- ¹⁴ Hyvää palvelua kahdella kielellä. Kielipalvelusitoumus käytännössä. 2005. Suomen Kuntaliitto.
- ¹⁵ Pekola-Sjöblom M, Helander V, Sjöblom S. 2002. Kommuninvånarens många roller. Acta 147. Finlands Kommunförbund.
- ¹⁶ Herberts K. Språkbarometern 2004. Åbo Akademi. www.kommunerna.net
- ¹⁷ Service på svenska i huvudstadsregionen. Delegationen för huvudstadsregionen, arbetsgrupp 14. 2007.
- ¹⁸ Justitieministeriet. Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009.
- ¹⁹ Herberts K. 2009. Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.
- ²⁰ Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering. 19.4.2007. www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/sv.jsp
- ²¹ Finlands Kommunförbund. 2009. Mellanrapport om KSSR-processen i stadsregioner 20.3.2009.
- ²² Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa. 1997. Finlandssvensk rapport nr 35. Folktinget, Helsingfors.
- ²³ Tandefelt M. 1995. Finlands svenskar i det 20e seklet. Finlandssvensk rapport nr. 30. Folktinget, Helsingfors.
- ²⁴ Helsingfors faktacentral. 2009. www.hel.fi

- ²⁵ Helsingfors faktacentral. 2009. Helsingin seudun suunnat. 1:2009. www.hel.fi
- ²⁶ Statistikcentralen, 27.3.2009.
- ²⁷ Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit. 2009. Helsingfors faktacentral.
- ²⁸ Guseff F. 2009. Beräkningar utförda på Svenska folkpartiet 11.8.2009.
- ²⁹ Intervju med ordförande Suvi Rihtniemi, delegationen för huvudstadsregionen, 11.8.2009.
- ³⁰ Helsingin Sanomat 28.5.2009.
- ³¹ Stefan Wallin, SFP:s partidag 2009
- ³² Forsberg S. 2006. Vi vill ha glada och trygga barn på dagis. Kvalitetsutredning inom den svenska dagvården i Helsingfors. FSKompetenscentret, rapport nr 1.
- ³³ Intervju med rektor Henrik Wolff, Arcada. 2009
- ³⁴ Rönnberg I. 2009. Tandläkarutbildning på svenska i Finland – utredning av behov och möjligheter. Helsingfors universitet, medicinska fakulteten. Opublicerad rapport.
- ³⁵ Mustajoki M. 2009. Utveckling av IT-baserad service på svenska i huvudstadsregionen. Finlands Kommunförbund.
- ³⁶ Huvudstadsregionens demokratiindikatorer. Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma 2009.
- ³⁷ Clark C. 2009. Trafikministeriets IT-seminarium 24.4.2009.
- ³⁸ Meklin P. 2009. Toimiva kaupunkiseutu – kuntalaisten, kuntien ja seudun etu. Finansministeriet 22:2009.
- ³⁹ Magma/Taloustutkimus. 2008. Svenskans ställning i Finland.
- ⁴⁰ Strubell M. 2008. Minority Languages in Europe – Importance and Future. Seminarieanförande.
- ⁴¹ Konsekvensbedömning av lagförslag – anvisningar. Justitieministeriet. 6:2007
- ⁴² SpråkKon-projektet. 2009. Åbo Akademi.
- ⁴³ Mykkänen A. 2009. Kuntajärjestelmän remontti. KAKS - Kunnallissalan kehittämissäätiö. 31.8.2009.
- ⁴⁴ Rajala T, Tammi J. 2006. Tilaa tuottajamalli haastaa arvioimaan kunnan palvelutuotantoa. Sosiaaliturva 13/06.
- ⁴⁵ Intervju med kommunminister Mari Kiviniemi 21.8.2009.

MAGMA

Magma är en partipolitiskt obunden tankesmedja med uppgift att identifiera, analysera och bilda opinion kring frågor med relevans för det svenska och tvåspråkigheten i Finland.

Magma genomför utredningar, konsekvensbedömningar, opinionsmätningar och riskanalyser. På så sätt tillhandahåller tankesmedjan underlag för finlandssvenska och nationella beslutsfattare. Utredningarna presenteras utförligt på Magmas webbplats, www.magma.fi.

På Magmas webbplats finns också kolumner, artiklar, bloggar och annat material. Tankesmedjan vill upprätthålla en levande och mångsidig debatt på svenska.

KONTAKTUPPGIFTER

Nils Erik Forsgård, chef för Magma

E-post: nilserik.forsgard@magma.fi, telefon 050-3386963

Olav S Melin, ansvarig för samhälls- och medierelationer

E-post: olav.melin@magma.fi, telefon 040-3517325

Björn Sundell, ansvarig för samhällsanalys och utredningar

E-post: bjorn.sundell@magma.fi, telefon 050-5947550

Helena Slater, assistent

E-post: helena.slater@magma.fi, telefon 044-2578065

Besök gärna vår webbplats www.magma.fi för att få veta mer om Finlands svenska tankesmedja och för att delta i diskussionen!

magma